

Klima ve školní družině

Bc. Irena Vaňharová, DiS.

Diplomová práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Irena Vaňharová, DiS.**
Osobní číslo: **H110024**
Studijní program: **N7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Klima ve školní družině**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti klimatu školy a školní družiny.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníku.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BENDL, Stanislav. Ukázněná třída. Praha: TRITON, 2005. ISBN 80-7254-624-4.

ČAPEK, Robert. Třídní klima a školní klima. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2742-4.

HÁJEK, Bedřich a Jiřina PÁVKOVÁ. Školní družina. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-268-3.

MATOUŠEK, Oldřich a kolektiv. Základy sociální práce. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

PÁVKOVÁ, Jiřina a kolektiv. Pedagogika volného času. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-711-6.

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Eva Machů, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání diplomové práce:

26. dubna 2013

Ve Zlíně dne 14. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.4.2013

..... *Štěpán Kačerovský*

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělčně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce je zaměřena na zjištění klimatu ve školní družině. Teoretická část popisuje charakteristiku školní družiny, podmínky činnosti školní družiny, činnosti školní družiny, školní družinu jako sociální skupinu, volný čas, klima ve školní družině a spolutvůrce třídního klimatu. Praktická část zkoumá spokojenost rodičů s klimatem ve školní družině, jak klima vnímají a dále také spolupráci vychovatelky s rodiči. Dále popisuje názory rodičů na osobnost vychovatelky, strach dítěte ze školní družiny, neúspěch, nezájem dítěte připisovaný školní družině a celkové hodnocení klimatu školy. Výsledky výzkumu diplomové práce přinášejí výsledky se spokojeností rodičů s klimatem ve školní družině a spolupráci se školní družinou.

Klíčová slova: školní družina, školní třída, volný čas, výchova mimo vyučování, klima ve školní družině, klima, atmosféra, prostředí, vychovatel

ABSTRACT

This thesis focuses on school climate determination. The theoretical part describes the characteristics of the after school club, the conditions for the activities in the after school club, after school club activities, the after school club as a social group, leisure time, the climate in the after school club and the components of the class climate. The practical part examines parents' satisfaction with the climate in the after school club, their view on the climate, and also the cooperation of the governess with the parents. It also describes the parents' views on the governess's personality, the child's fear of the after school club, failure, the child's disinterest in the after school club and the overall assessment of the school climate. The thesis research brings results including the parents' satisfaction with the climate in the after school club and the cooperation with it.

Keywords: after school club, school class, leisure time, education outside the classroom, climate in the after school club, the climate, the atmosphere, the environment, educator

Chtěla bych poděkovat své vedoucí bakalářské práce, paní PhDr. Evě Machů, za odborné vedení, poskytnuté rady a za ochotu a pomoc při zpracování diplomové práce.

Dále bych chtěla poděkovat panu prof. PhDr. Miroslavu Chráskovi CSc. za poskytnuté a cenné rady při zpracovávání výzkumu diplomové práce.

Poděkování patří i rodičům žáků ze školních družin za jejich důvěru a ochotu spolupracovat při realizaci výzkumu.

Také děkuji synovi, rodině a všem, kteří mi během zpracovávání diplomové práce pomáhali a podporovali mě.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 ŠKOLNÍ DRUŽINA	13
1.1 DEFINICE ŠKOLNÍ DRUŽINY	15
1.2 FUNKCE ŠKOLNÍ DRUŽINY	15
Cíle výchovy ve školní družině	16
1.3 PODMÍNKY ČINNOSTI ŠKOLNÍ DRUŽINY	17
1.3.1 Dokumentace ve školní družině	18
1.3.2 Režim dne ve školní družině	20
1.3.3 Spolupráce vychovatelky školní družiny s učiteli a rodiči	20
1.4 ČINNOSTI VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	21
1.5 ŠKOLNÍ DRUŽINA JAKO SOCIÁLNÍ SKUPINA	22
1.5.1 Žáci školní družiny	23
1.6 VOLNÝ ČAS ŽÁKŮ VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	24
1.7 VÝCHOVA MIMO VYUČOVÁNÍ	25
1.8 FUNKCE VÝCHOVY MIMO VYUČOVÁNÍ	25
1.9 PREVENTIVNÍ ZAMĚŘENÍ VÝCHOVY	27
2 KLIMA VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	28
Pozitivní klima ve školní družině	30
2.1 POJMY ATMOSFÉRA A PROSTŘEDÍ	32
Atmosféra	32
Prostředí	32
2.2 VZTAHY VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	33
2.2.1 Spolutvůrce třídního klimatu – vychovatel	34
2.2.2 Spolutvůrce třídního klimatu – žák	35
2.2.3 Spolutvůrce třídního klimatu – rodiče	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	37
3 VÝZKUM ZJIŠŤUJÍCÍ KLIMA VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ	38

3.1	VÝZKUMNÝ CÍL	38
3.2	VÝZKUMNÉ PROBLÉMY A STANOVENÍ HYPOTÉZ	38
3.3	VÝZKUMNÝ VZOREK	39
3.4	POUŽITÉ METODY	39
3.5	DEMOGRAFICKÉ POLOŽKY VÝZKUMNÉHO VZORKU.....	40
3.6	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	43
3.7	VERIFIKACE HYPOTÉZ.....	59
3.8	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	64
3.9	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	66
	ZÁVĚR	67
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70
	SEZNAM GRAFŮ	71
	SEZNAM TABULEK.....	73
	SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Jako vychovatelka se dívám na školní družinu jako na místo, které nabízí dětem určité zázemí, bohatou nabídku aktivit, také napomáhá prohloubit školní znalosti, rozvíjí klíčové kompetence a rozvíjí osobnost dítěte. Děti ve školní družině si osvojují sociální komunikaci, pravidla chování, zažívají radost ze hry, pocit úspěchu a potěšení z výsledků své práce. Práce vychovatelky ve školní družině mě velmi baví a těší mě, že svojí prací přispívám k jejich rozvoji.

Školní klima patří mezi hodně diskutované téma a s tím souvisí i otázka, zda jsou rodiče spokojeni či nespokojeni? Pro děti je důležité nejen navštěvovat povinnou školní docházku, ale také se dobře cítit ve školní družině. V této diplomové práci se zabývám problematikou klimatu ve školní družině. Zajímavé využití volného času, stanovení určitého denního režimu, dostatek odpočinku a komunikace s dětmi, má na děti velmi blahodárný účinek. V této diplomové práci se zabývám klimatem ve školní družině. Škola je v současnosti považována za samozřejmost, jako součást běžných povinností každého člověka v období dětství a dospívání. Každý z nás si nese určité vzpomínky, svůj obraz školy a školní družiny. Vybabíme si příjemné vzpomínky na kamarády, třídu, zážitky o přestávkách, ale můžeme

si vybavit také napětí, pocity nelibosti, omezování, ponižování či stres.

Školní družinu navštěvují převážně děti první a druhé třídy a jen sporadicky děti třetí, čtvrté třídy, děti z páté třídy už do družiny nechodí. Děti čekají na zájmové kroužky, které probíhají ve škole během doby školní družiny nebo čekají, až si je rodiče vyzvednou anebo mohou odejít samy domů v uvedený čas dle vyplněné přihlášky.

Děti si přinesou z domácího prostředí své zvyky, své nálady, své modely chování a nějakým způsobem to ventilují napovrch. Během vyučování musí být děti pozorné a soustředěné, ale v době školní družiny jsou uvolněné a projevují se dle svých povahových rysů a naučených výchovných stylů z domácího prostředí.

Během studování literatury pro tuto diplomovou práci jsem nenalezla žádnou literaturu o klimatu ve školní družině. Všechna dostupná literatura je o třídním klimatu, proto jsem čerpala z této literatury a vytvořila charakteristiku klimatu ve školní družině. Problematika klimatu ve školní družině mě velice zajímá a myslím si, že je důležité, jak se tam děti cítí,

jestli jsou tam spokojené a nemají z něčeho strach, neboť zde některé děti tráví hodně času, než si je rodiče vyzvednou po příchodu ze zaměstnání.

Cílem této diplomové práce je zjištění klimatu ve školní družině na straně rodičů dětí, které navštěvují školní družinu. Dále si tato diplomová práce klade za cíl zjistit, jak jsou rodiče ochotni spolupracovat se školou a zda se zajímají o volný čas svých dětí trávený ve školní družině.

V teoretické části této práce se zabývám problematikou klimatu ve školní družině, školní družinou jako sociální skupinou, vymezením pojmu klima školní družiny a osobností vychovatelky.

Praktická část je zaměřena na zjištění spokojenosti rodičů dětí školní družiny s klimatem školní družiny, spoluprací rodiny a školy, spoluprací rodičů a vychovatele a s tím související komunikací mezi školou a rodiči. Rodiče jsem oslovila pomocí dotazníků. V současné době bývá tato cílová skupina respondentů neboli rodičů často zdrojem problémů či sporných otázek, protože každý jako rodič máme své dítě moc rád a každý jako rodič reagujeme na určité situace i ve školní družině úplně jinak.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLNÍ DRUŽINA

Kapitola 1. pojednává o tom, co je to školní družina. Definuje školní družinu, cíle výchovy ve školní družině, funkce školní družiny, podmínky činnosti školní družiny, dokumentaci ve školní družině. Popisuje režim dne ve školní družině, spolupráci vychovatelky školní družiny s rodiči a učiteli, činnosti ve školní družině, školní družinu jako sociální skupinu, žáky ve školní družině a jejich období mladšího školního věku.

S výchovou jako cílevědomou pomocí a záměrným rozvojem osobnosti se setkáváme v lidské společnosti od nepaměti. S vývojem společnosti se měnily nejen její cíle a obsah, ale i její formy a metody, a to v závislosti na ekonomických, sociálně politických i kulturních podmínkách, ve kterých se výchova uskutečňovala.

„Vznik výchovy se vysvětluje okolnostmi biologickými, psychologickými a především sociálními. Biologové ukazují, že soustavná péče o potomstvo je charakteristická mnoha živočišným druhům a má svou determinaci genetickou. Psychologové poukazují na významný moment nápodoby chování při formování nového pokolení. Sociologie zdůrazňuje především sociální okolnosti, jako je sociální komunikace, nutnost kooperace v pracovním procesu a život v organizované skupině, které si přímo vynucují soustavnou a dlouhodobou přípravu jedince jako člena odpovídající sociální jednotky. Tato příprava probíhala zprvu živelně, postupně se však specializovala a institucionalizovala, vznikaly školy i další výchovná zařízení, kde působili profesionální učitelé a vychovatelé.“ (Jůva, 2007, s. 11)

Školní výchova se začala realizovat v době, kdy se lidstvo začalo sdružovat ve větší celky, odstoupilo od kočovného způsobu života, rozšířilo obzor svého poznání a odhalilo tajemství písma. Tehdy se stala škola a školní výchova vedle rodiny druhým hlavním střediskem výchovy.

„Škola je významná výchovná instituce, specializovaná a organizovaná, s přesně vymezenou strukturou, cílem, obsahem, metodami, formami a prostředky výchovy. V souladu s naplňováním požadavku harmonického rozvoje člověka se podílí na rozvoji a uplatnění jeho poznání, vytvářením vědomostí, dovedností, schopností, návyků, sklonů a zájmů, čímž přispívá k jeho socializaci.“ (Grecmanová, 2003, s. 31)

Jedním ze školských zařízení je školní družina. Školní družina tvoří ve dnech školního vyučování mezistupeň mezi výukou ve škole a výchovou v rodině. Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování a je určeno žákům prvního stupně základních škol. Družiny jsou buď součástí těchto škol, nebo fungují jako samostatné zařízení. Kapacita školní družiny je 25 žáků. Během doby školní družiny probíhají zájmové kroužky, které mohou navštěvovat i děti, které nejsou do školní družiny přihlášeny.

Školní družina poskytuje zájmové vzdělávání ve smyslu §111 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a v souladu s vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání ve znění pozdějších předpisů.

Činnost školní družiny vychází z pedagogiky volného času. Hlavní snahou je vytvoření místa pro odpočinek dětí po vyučování a zároveň cílené ovlivňování způsobu trávení volného času. Školní družina se snaží prohlubovat a upevňovat spolupráci s rodiči a zlepšovat vztahy mezi školou a rodinou.

„Činnost ve školní družině by měla rozvíjet dítě v dovednostech důležitých pro život ve společnosti a prostřednictvím aktivit výchovy mimo vyučování ho vybavit žádoucími vědomostmi, dovednostmi, ale také postoji. Děti se zde učí žít s ostatními, spolupracovat a tolerovat individualitu ostatních. Školní družina by měla napomoci posilovat osobnost každého jedince, pomoci mu najít se, profilovat a dosáhnout úspěchu. Největší roli zde hrají vhodná motivace, radost z činnosti, ctízádnost, zvědavost a povzbuzování. Důležitou úlohu má školní družina i v prevenci sociálně patologických jevů. A nesmíme zapomínat ani na to, že dítě, které právě absolvovalo školní vyučování, netouží potichu sedět a být hodné“. (Balková, 2006, s. 9)

Školní družina je součástí školy a podílí se na realizaci Školního vzdělávacího programu. Klíčové kompetence jsou v její činnosti zaměřeny především na výchovu. Díky vytvořeným programům dochází k určitému propojení s činností školy a tím bývá posilována motivační

i obsahová stránka u mnoha aktivit. Školní družina však není pokračováním vyučování. Má svá specifika, která umožňují poskytnout dětem rekreaci, odpočinek, rozvíjení zájmů a smysluplnou náplň volného času. (Holešovská, 2009, s. 14)

1.1 Definice školní družiny

Školní družiny jsou zařízeními, které mají v naší republice dlouholetou tradici a plní významnou úlohu pro žáky prvního stupně základního vzdělávání. Jsou součástí vzdělávání a pomáhají zabezpečovat žákům náplň volného času. (Hájek, 2007, s. 7)

„Školní družina je školské zařízení výchovy mimo vyučování. Není pokračováním školního vyučování a neměla by být chápána ani jako pouhá sociální služba, jako hlídání dětí. Pedagogická práce ve školní družině má svá specifika, dětem zabezpečuje odpočinek, rekreaci, ale i zajímavé využití volného času.“ (Balková, 2006, s. 9)

Výchova je společenský proces, a tedy i výchovu ve školní družině je zapotřebí chápat jako součást nutné společenské reprodukce, nikoli jako hlídání dětí – to je pouhou sociální službu. (Hájek, 2007, s. 9)

1.2 Funkce školní družiny

„Školní družina slouží výchově, vzdělávání a rekreaci žáků. Svou funkci naplňuje činnostmi odpočinkovými (klidové činnosti a rekreační i zájmové aktivity) i přípravou na vyučování.“ (Hájek, 2007, s. 16)

Školní družina může plnit svou funkci vzdělávací, sociální, relaxační, regenerační, kompenzační i výchovnou. Školní družina by měla toto všechno splňovat, pokud jsou zajištěny podmínky jako interakce všech zúčastněných činitelů, mezi něž patří sociální klima školy, empatie vychovatelek, otevřené vztahy mezi vychovatelkami, dětmi i rodiči. (Hájek, 2007, s. 15)

Družina nabízí ve vhodném prostředí činnosti podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Ve školní družině se může dítě pod přímým či nepřímým pedagogickým vedením přirozeným dětským způsobem projevat, zaměstnávat se i bavit. Družina poskytuje bezpečné prostředí, a to nejen z hlediska fyzického, ale i emocionálního a sociálního. (Hájek, 2007, s. 11)

Program nabízený školní družinou se stává plnohodnotnou, užitečnou a významnou náplní poloviny času, který mnohé děti ve škole tráví. Je protipólem usilovné dopolední duševní

práce. Nabízí aktivní odpočinek, tělesný pohyb nejen v přírodě, komunikaci s vrstevníky bez výrazných omezení, rozvíjení individuálních zájmů a zálib. (Holeyšovská, 2009, s. 17)

Školní družina je školským zařízením pro zájmové vzdělávání. Specifickými prostředky naplňuje obecné cíle vzdělávání dané školským zákonem. Zájmové vzdělávání poskytuje účastníkům naplnění volného času zájmovou činností a dalšími aktivitami se zaměřením na různé oblasti. Školní družina se zaměřuje na výchovu, která posiluje komunikativní dovednosti, podporuje schopnost uplatnit se ve skupině i společnosti a přijímat důsledky svého chování a jednání. Snaží se o formování životních postojů, předkládá množství námětů k rozvíjení nadání a ke kvalitnímu prožívání volného času. (Holeyšovská, 2009, s. 13)

Hájek rozděluje den dítěte velmi zjednodušeně na tři časové úseky: dobu tzv. pracovní, to je doba, kterou dítě stráví ve škole při vyučování a přípravou na vyučování, dobu mimo-pracovní, to je doba, kterou jedinec potřebuje na regeneraci sil a nezbytné životní úkony – jídlo, spánek, hygiena, ale u dítěte také doba, kdy je objektem sociálních služeb a dobu tzv. volného času, zjednodušeně charakterizovanou jako oblast, kdy se dítě může věnovat svým činnostem podle své svobodné volby. (2007, s. 15)

Cíle výchovy ve školní družině

Zájmové vzdělávání ve školní družině má obohacovat denní program dítěte, zajistit odborné pedagogické vedení při činnostech ve volném čase a na základě místních podmínek maximálně podporovat individuální rozvoj dítěte.

Školní družina nabízí ve vhodném prostředí činnosti podnětné, zajímavé a obsahově bohaté. Dále poskytuje bezpečné prostředí, a to nejen z hlediska fyzického, ale i emocionálního a sociálního.

„Činnost školní družiny, která je pojmově vymezena jako zájmové vzdělávání, by měla ústít v získávání určitých kompetencí. Pojem kompetence je definován jako souhrn schopností

a znalostí a s nimi souvisejících postojů i hodnotových orientací, které jsou předpokladem k výkonu činností. Kompetence lze tedy chápat jako specificky integrované vzdělávací cíle.“ (Hájek, 2007, s. 11-12)

Jedním z důvodů, proč rodiče přihlašují své děti do školních družin, je snaha čelit sociálně patologickým jevům ohrožujícím děti a vybavit je vědomostmi, dovednostmi a postoji pomáhajícími odolávat nástrahám, které současně společnost připravuje.

1.3 Podmínky činnosti školní družiny

Nejdůležitějším činitelem družiny jsou děti a vychovatelka, ale pro úspěšnost svého působení musí zařízení volit nejen vhodné činnosti, ale mít i odpovídající prostředí.

Školní družina vytváří zázemí pro rozvoj žáků a bezpečné prostředí, aby se zde všichni cítili dobře. Podporuje dobré vztahy nejen mezi žáky, zaměstnanci a rodiči ale i s širokou veřejností.

Školní družina využívá pro svou činnost vlastní prostory zařízení jako herny, které svým vybavením a uspořádáním odpovídají potřebám dětí mladšího školního věku. Tento prostor by měl navozovat pocit bezpečí a radosti, umožňovat soukromí i činnosti ve skupinkách, dávat příležitost k odpočinku, iniciovat samostatné intelektuální, zájmové i hravé aktivity organizované i spontánní.

Ve vybavení školní družiny by měly být stolní hry, stavebnice, knihy, sportovní náčiní, hudební nástroje, potřeby pro výtvarné činnosti, pomůcky pro relaxaci, možnost přístupu na počítače a další.

Zařízení a vybavení ve školní družině musí splňovat základní požadavky na bezpečnost, ochranu zdraví a hygienu. Dále by toto zařízení mělo splňovat estetická kritéria, mělo by být čisté a udržované. Součástí výchovné práce je výchova k šetrnému zacházení se zařízením družiny a jeho hospodárnému využívání. (Hájek, 2007, s. 41–44)

Bezpečnost ve všech prostorách školy využívaných školní družinou je zajištěna především školním řádem základní školy a vnitřním řádem pro školní družinu.

Dobrou vizitkou družiny je mobilní výzdoba, která využívá výsledků tvořivosti dětí. Výzdoba je obměňována a sleduje práce dětí týkající se ročních období i dalších námětů. Mimo jiné mají děti ohromnou radost, když vidí své obrázky vystavené a navzájem si je ukazují.

Pro zájmové činnosti školní družina využívá další prostory školy a to tělocvičnu, hřiště a kuchyňky apod.

1.3.1 Dokumentace ve školní družině

Školní družina je součástí školy a jako školské zařízení má podle školského zákona povinnost vést pedagogickou dokumentaci:

■ zápisní lístek pro žáky

Zápisní lístek pro žáky slouží jako přihláška do školní družiny neboli přihláška k zájmovému vzdělávání. Zápisní lístek obsahuje jméno a příjmení žáka, třídu žáka, trvalé bydliště, upozornění na zdravotní problémy, jméno a příjmení otce, zaměstnání otce, kontakt na otce, jméno a příjmení matky, zaměstnání matky, kontakt na matku. Dále zápisní lístek obsahuje rodiči vypsané odchody žáků ze školní družiny, vyplněny jednotlivě pro každý den a s kým dítě odchází, zda samo nebo kdo si jej vyzvedává.

■ přehled výchovně vzdělávací práce

Přehled výchovně vzdělávací práce je vlastně třídní kniha ve školní družině. Přehled výchovně vzdělávací práce obsahuje seznam přihlášených žáků, odchody žáků, přehled docházky žáků do zájmových útvarů, hospitace, týdenní skladbu zaměstnání pro každý týden, nepřítomnost žáků, druh prováděné činnosti a náplň výchovně vzdělávací práce.

■ docházkový sešit

V docházkovém sešitu jsou evidovány příchody dětí do školní družiny po skončení vyučování a odchody dětí ze školní družiny. Tato evidence platí pro každý den ve školním roce.

■ vnitřní řád školní družiny

Řád školní družiny je součástí organizačního řádu základní školy a každé základní školy. Určuje pravidla provozu, stanoví režim školní družiny, je závazný pro pedagogické pracovníky a má informativní funkci pro rodiče. Seznámení s tímto dokumentem provádí vychovatelka školní družiny. Seznámení rodičů s vnitřním řádem školy je stvrzeno podpisem rodičů.

■ celoroční tematický plán pro aktuální školní rok

Tematický plán je organizační pomůcka učitele či v tomto případě vychovatelky. Na celý školní rok je sestaven plán akcí na každý den, na každý týden, na každou vzdělávací oblast, aby v zájmovém vzdělávání dětí ve školní družině bylo vše zahrnuto a nebylo nic opomenuto.

■ školní vzdělávací program školní družiny

Školní vzdělávací program školní družiny obsahuje identifikační údaje základní školy, charakteristiku školní družiny, formy vzdělávání, délka a časový plán zájmového vzdělávání, podmínky vzdělávání pro žáky se specifickými vzdělávacími potřebami, charakteristiku školního vzdělávacího programu, výchovně vzdělávací oblasti zájmového vzdělávání, vzdělávací obsah a zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci.

■ kniha úrazů

Kniha úrazů je vedena v rámci celé školy. Do této knihy se zaznamenávají všechny úrazy dětí, které se stanou během vyučování nebo školní družiny.

■ osobní složky vychovatelky

Mimo jiné, je vedena ve školní družině ještě osobní složka vychovatelky, která slouží spíše pro přehlednost vychovatelky. Složka obsahuje znovu odchody žáků, podpisy rodičů seznámení s vnitřním řádem školní družiny, úplatu za zájmové vzdělávání, zápisní lístky pro daný školní rok 2012/2013, všechny omluvenky ze školní družiny, každá omluvenka musí být řádně nalepena a evidována, pokyny školní družiny, vzdělávací a výchovné oblasti a organizace daného školního roku.

1.3.2 Režim dne ve školní družině

Režim dne ve školní družině je rozdělen na určité časové úseky. Režim dne ve školní družině může být jiný a rozdílný, tento příklad neplatí pro všechny školní družiny, pouze pro sledovanou základní školu, kde probíhal výzkum.

Režim dne ve školní družině může být rozdělen například takto:

11.30 – 12.30 hod.	příchod dětí do družiny, hygiena, stravování, relaxační činnost
12.30 – 13.30 hod.	oběd
14.00 hod.	odpočinková a rekreační činnost
15.00 – 16.30 hod.	pravidelná činnost (výtvarná a pracovní činnost, dramatická a hudební výchova, sportovní a pohybové aktivity, pobyt venku apod.)

Vychovatelka plánuje zájmové činnosti dle individuálních potřeb žáků, přizpůsobuje je momentálním potřebám dětí, respektuje aktuální situaci ve družině a přihlíží k ročnímu období a počasí.

1.3.3 Spolupráce vychovatelky školní družiny s učiteli a rodiči

Při spolupráci učitelů s vychovatelkami se předpokládá, že obě strany jsou dobře informovány o charakteru výchovné práce ve vyučování i ve školní družině. Obě strany pedagogického působení jsou stejně náročné a významné. Podmínkou úspěšné spolupráce je vzájemný respekt.

Za velmi důležitou spolupráci je nutné považovat spolupráci vychovatelky školní družiny s rodiči a dalšími rodinnými příslušníky. Vychovatelky a rodiče jsou partnery při výchově dětí.

V různých prostředích se dítě chová jinak, což je běžné. Jinak se projevuje doma, ve vyučování a také v době školní družiny. Proto jsou vzájemné informace cenné, je nutno brát v úvahu a průběžně doplňovat a upravovat obraz o dítěti.

Podmínkou úspěchu při spolupráci a jednání s rodiči je pedagogický takt, neboť informace o dítěti zahrnují jak pozitivní, tak i negativní poznatky. Taktické je zaměřit se nejprve na pozitivní stránky osobnosti dítěte, pak postupně přecházet k problému či řešení určité situace. Formy spolupráce mezi vychovatelkou a rodiči mohou být rozmanité. (Hájek, 2007, s. 70-71)

1.4 Činnosti ve školní družině

Školní družina umožňuje odpočinkové činnosti, rekreační činnosti, zájmové činnosti a přípravu na vyučování.

Pravidelná činnost je dána týdenní skladbou zaměstnání a představuje organizované aktivity zájmového či tělovýchovného charakteru.

► Odpočinkové činnosti

Odpočinkové činnosti jsou chápány ve smyslu klidových činností například poslechové činnosti, individuální hry, klid po obědě, ale také ve smyslu aktivního odpočinku v podobě rekreačních činností.

► Rekreační činnosti

Rekreační činnosti slouží k regeneraci sil. Převažuje v nich aktivní odpočinek s náročnějšími pohybovými prvky, spontánní činnosti a hry.

► Zájmové činnosti

Zájmové činnosti rozvíjejí osobnost žáka, umožňují seberealizaci, rozvoj pohybových dovedností a poznání. Jsou zařazena jako kolektivní nebo individuální činnost, organizovaná nebo spontánní aktivita. Jedná se o činnosti výtvarné, pracovní, rukodělné, hudební, literární, společenskovední, vědomostní, sportovní, pohybové hry a soutěže apod.

► Příprava na vyučování

Příprava na vyučování nespočívá jen ve vypracovávání domácích úkolů, pokud s tím souhlasí rodiče, ale zahrnují se do ní i didaktické hry, tématické vycházky a další činnosti, jimiž jsou upevňovány a rozšiřovány poznatky, které žáci získali ve školním vyučování. Pokud rodiče souhlasí, mohou se děti věnovat domácím úkolům.

Vyhláška o zájmovém vzdělávání stanovuje náplň práce školních družin a to tak, že jsou to zejména činnosti pravidelné, dále příležitostné akce a nabídka spontánních aktivit.

► Příležitostné akce

Příležitostné akce přesahují zpravidla rámec jednoho oddělení a nejsou zahrnuty do standardní týdenní skladby činností. Mezi tyto akce patří například besídky, slavnosti, výlety, návštěva divadelních představení, víkendové akce a další.

► Spontánní aktivity

Spontánní aktivity zahrnují každodenní individuální klidové činnosti po obědě, při pobytu venku, spontánní hry v rámci ranního pobytu žáků nebo tzv. koncové družině. Při těchto činnostech musí být zajištěna nejen bezpečnost žáků, ale také musí být navozena a podněcována některá z jejich vlastních aktivit.

1.5 Školní družina jako sociální skupina

Školní družina je školní třída vymezena jako skupina žáků stejného věku, kteří jsou společně vyučováni ve škole a také jako základní prostorová jednotka, v níž probíhá vyučování. (Průcha, 1995 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 58)

Školní družina je charakterizována jako malá sociální skupina utvářená lidmi, kteří jsou ve vzájemně přímé nezprostředkované interakci a komunikaci, mají blízké nebo shodné cíle, hodnoty. Naplnění cílů očekávají od skupiny, jsou vřazeni do relativně stabilního systému pozic a rolí a respektují normy skupinového života (to je pravidla regulující mezi osobní vztahy a průběh společných činností). (Řezáč, 1998 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 58)

Struktura skupiny je tvořena rozložením, uspořádáním pozic jednotlivých členů ve skupině a skladbou vzájemných vztahů mezi nimi. Pozice ve skupině označuje místo, které žák ve skupině zaujímá. Druhou stránku tohoto pojmu vyjadřuje pojem sociální role (například vůdce, outsider). Sociální roli jedinec naplňuje tím, jak se projevuje, a podle toho získává své místo v hierarchii pozic. Skupina nakonec rozhodne o tom, zda je jedinec v tomto případě žák ve školní družině přijímán nebo odmítán, neboť ve skupině vyvolává empatii nebo antipatii, je uznáván nebo nikoliv.

Pozice jedince ve skupině je dána celkovým přijímáním nebo odmítáním ostatními členy skupiny (výběr podle sympatií, antipatií apod.). V každé skupině se objevují normy. Jedná se o určitý systém pravidel, která zajišťují plynulý průběh společných činností. (Průcha, 1995 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 59)

1.5.1 Žáci školní družiny

„Vývoj sebevědomí patří do oblasti psychosociálního vývoje člověka. Je ovlivněn vnějšími faktory sociokulturními, to znamená působením rodiny, sociálních skupin a vrstev, jejichž je součástí. Sociální vrstva nebo skupina, do které jedinec patří, mu obecné sociokulturní jevy určitým způsobem zprostředkovává a interpretuje, některé jevy mají pro skupinu buď větší hodnotu, nebo k nim skupina zaujímá specifický postoj.“ (Sedláčková, 2009, s. 23)

► Mladší školní věk 6 – 8 let

V tomto období se dítě prosazuje především svým výkonem. Potřebuje dosáhnout společenského uznání, být druhým akceptováno a oceňováno. Nestačí mu jen nějaké zdání, ale potřebuje vědět, zda si svou pozici skutečně zasloužilo, například splněním nějakého úkolu. Také vlastnictví zajímavého předmětu může dítěti pomoci k získání společenského uznání. Malí žáčci si rádi nosí do školní družinky drobné hračky, porovnávají tyto hračky a hrají si navzájem všichni.

Jestliže je dítě úspěšné, bývá také jistější, protože si ověřilo, že je schopné nároky okolního světa zvládnout. Jestliže se dítěti nedaří, zvyšuje se pocit nejistoty a jeho sebevědomí klesá. Dítě se může vzdát svého úsilí a přijmout roli nešikovného, neschopného, což vede ke ztrátě sebevědomí, k pocitům méněcennosti.

Dítě chce být dobře hodnoceno. Jestliže není dobrý výkon dítěte oceňován nebo chybí citově významná osoba, která by ji ocenila, nebude mít žádný význam ani pro dítě samo. Dosažení dobré pozice ve školní třídě či školní družině a sympatie spolužáků má v tomto věku velký význam, dítě si potvrzuje pozitivní hodnotu vlastní osoby, získává větší sebejistotu a sebeúctu. V tomto období jsou rodiče pro dítě zdrojem jistoty a bezpečí.

Děti toho mladšího školního věku se identifikují s rodičem stejného pohlaví, to znamená, že dcery se identifikují s matkami a synové s otcem. Dítě tak přejímá i část prestiže svých rodičů. Děti se často například rodičem vychloubají. (Sedláčková, 2009, s. 27)

► Střední školní věk 8 – 11 let

Období středního školního věku je relativně méně dynamická vývojová fáze, kterou lze charakterizovat jako dobu vyrovnané konsolidace, to znamená dobu klidu a pohody. V tomto období se mění vztah ke škole, role žáka získává postupně jiný význam. Děti se většinou na školu adaptovaly a osvojily si základní normy chování, které ve škole platí. Pod vlivem zkušeností dojde k vymezení osobního standardu v prospěchu i chování. Děti ví, jakého potřebují dosáhnout výkonu, s kterým by mohli být dospělí spokojeni.

Sebehodnocení se mění, mění se i způsoby hodnocení čehokoliv jiného, například ostatních dětí, rodičů, učitelů apod. V tomto období získává vliv na dítě především skupina. Poskytuje pocit jistoty, sounáležitosti a prestiže.

Dětská identita je významně spoluurčována názory, postoji a hodnocením jiných lidí, které bez korekce akceptuje. Dále je ovlivňována emočním přijetím, které vede k posílení sebe-důvěry a sebeúcty a racionálním hodnocením.

Pro rozvoj sebehodnocení je významné i to, aby dítě vědělo, co se od něj vlastně očekává. Je třeba, aby byla stanovena jasná pravidla, která se musí respektovat.

Potřeba dosáhnout pozitivního hodnocení a sebeúcty vede postupně k vytvoření jakési ideální identity. Dítě se pak hodnotí pomocí srovnání s takovým ideálem nebo normou, kterou mu vytvořili dospělí. Zde má velký význam potřeba dosáhnout statusu hodného a přijatelného dítěte, které plní všechny požadavky, a proto je akceptováno. (Sedláčková, 2009, s. 28-29)

1.6 Volný čas žáků ve školní družině

Ve volném čase je možnost věnovat se činnostem, které máme rádi, baví nás, uspokojují, přinášejí radost a uvolnění. Prostě jsou to věci, které dělat chceme a můžeme.

„Pod pojmem volný čas se běžně zahrnují odpočinek, rekreace, zábava, zájmové činnosti, zájmové vzdělávání, dobrovolná společensky prospěšná činnosti i časové ztráty s těmito činnostmi spojené. Z hlediska dětí a mládeže do volného času nepatří vyučování a činnosti s ním související, sebeobsluha, základní péče o zevnějšek a osobní věci, povinnosti spojené s provozem rodiny, domácnosti, výchovného zařízení i další uložené vzdělávání a další časové ztráty. Součástí volného času nejsou ani činnosti zabezpečující biologickou

existenci člověka (jídlo, spánek, hygiena, zdravotní péče).“ (Pávková, Hájek a Hofbauer, 2002, s. 13)

Volný čas je tedy doba, která nám zbývá po splnění povinností. Je to oblast naší svobodné volby. Volný čas dětí je zapotřebí citlivě pedagogicky ovlivňovat. (Pávková, Hájek a Hofbauer, 2002, s. 31)

1.7 Výchova mimo vyučování

„Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji.“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1998, s. 286)

Na výchově dětí v době mimo vyučování se podílí rodina, škola, zařízení pro výchovu mimo vyučování, některé další subjekty a jiné společenské vlivy.

V rámci své publikace vymezuje Pávková, Hájek a Hofbauer pojem výchova mimo vyučování takto (2002, s. 37):

- probíhá mimo povinné vyučování;
- probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny;
- je institucionálně zajištěná;
- uskutečňuje se převážně ve volném čase.

Pedagogické ovlivňování volného času, zejména výchova dětí a mládeže v době mimo vyučování, je významnou oblastí výchovného působení. Poskytuje příležitost vést jedince k racionálnímu využívání volného času, formovat hodnotné zájmy, uspokojovat a kultivovat významné lidské potřeby, rozvíjet specifické schopnosti a upevňovat žádoucí morální vlastnosti. Tato oblast výchovy tedy plní funkci výchovnou, vzdělávací, zdravotní i sociální.

1.8 Funkce výchovy mimo vyučování

Výchova mimo vyučování, v tomto případě výchova ve školní družině, jako specifická oblast výchovného působení plní funkci výchovně-vzdělávací, preventivní, zdravotní a sociální. Jednotlivé typy výchovných zařízení, instituce a organizace plní funkce v různé míře podle svého charakteru.

Jedná se o funkce výchovně-vzdělávací, zdravotní a sociální. Pro přehled uvádím jednotlivou charakteristiku různých funkcí. (Pávková, et al., 2002, s. 39-40)

► **Výchovně-vzdělávací funkce**

Na plnění této funkce je kladen velký důraz. Prostřednictvím zajímavých činností se žáci ve školní družině motivují k společensky žádoucím využívání volného času, k získávání nových vědomostí, dovedností i návyků. Na základě praktických činností a zkušeností si vytvářejí vlastní názor na život a na svět.

► **Zdravotní funkce**

Tato funkce je splňována zejména tím, že jsou poskytovány příležitosti k vydatnému pohybu na čerstvém vzduchu. Pohybové, tělovýchovné a sportovní činnosti ve volném čase kompenzují dlouhé sezení při vyučování a pro zdraví dětí jsou nezbytné.

Ke zdravému duševnímu vývoji přispívají instituce výchovy mimo vyučování tím, že umožňují dětem pobyt v příjemném prostředí, v pohodě, mezi oblíbenými lidmi, i tím, že jim přinášejí možnost prožívat radost a uspokojení z činnosti, která je baví.

Velký zdravotní význam má i účelně volené, hygienicky nezávadné a estetické materiální prostředí a dostatek prostoru pro činnosti ve školní družině. Je důležité také připomenout dodržování zásad bezpečnosti činnosti.

► **Sociální funkce**

Instituce pro výchovu mimo vyučování mají také velmi důležitou funkci sociální. Ovlivňováním volného času dětí a péčí o ně zbavují rodiče do značné míry starostí v době, kdy jsou v zaměstnání nebo než si své děti ze školní družiny vyzvednou.

Součástí sociální funkce výchovy mimo vyučování je i nácvik komunikativních dovedností, rozvoj sociálních kompetencí a seznamování s pravidly společenského chování.

Z mé zkušenosti práce vychovatelky vím, jak je důležité u dětí ve školní družině nadále rozvíjet a podporovat sociální funkce, neboť naučit se chování v určitých situacích a komunikačním dovednostem je pro některé děti obtížné. Prameny a základy společenského chování si děti přinesou již z domácího prostředí, ale stále je nutné připomínat a podporovat seznamování s pravidly společenského chování.

1.9 Preventivní zaměření výchovy

Během posledního desetiletí je velmi prosazován důraz na prevenci negativních jevů. Prevence sociálně-patologických jevů je důležitá také ve školní družině pro vytváření pozitivního klimatu.

Prevence sociálně-patologických jevů u dětí a mládeže je směřována do následujících oblastí:

- drogová závislost, alkoholismus a kouření;
- kriminalita a delikvence;
- virtuální drogy (počítače, televize, video);
- patologické hráčství (gambling);
- záškoláctví;
- šikanování, vandalismus, a jiné formy násilného chování;
- xenofobie, rasismus, intolerance.

Každá základní škola má vypracován Minimální preventivní program, který je zpracován v souladu s Krajským plánem primární prevence rizikového chování podle příslušného kraje, u nás tedy ve Zlínském kraji.

Potřebnost Minimálního preventivního programu je velice důležitá. Program je realizován jako prevence sociálně patologického chování žáků, sleduje vytváření zdravého školního klimatu a podporuje zdravý životní styl.

Dle mé zkušenosti je prevence velice důležitá nejen ve vyučování, ale právě i v době školní družiny. Musí se neustále opakovat, děti stále informovat o rizicích a mluvit s nimi o aktuálních tématech. Dnes děti vospívají mnohem rychleji a moderní doba pro ně chystá spoustu závažných situací. Například dnešním hitem je sociální síť facebook, která děti velmi láká. Udělají si na této sociální síti profil, přidají si několik let, nahrají letní fotku a radují se z nových přátel. Toto seznamování je velmi nebezpečné zvláště pro dívky ve čtvrtých a pátých třídách.

2 KLIMA VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Kapitola 2. je zaměřena na vymezení pojmu klima a vymezení pojmu klima ve školní družině. Dále charakterizuje pojmy atmosféra a prostředí, zaměřuje se na vztahy ve školní družině a na spolutvůrce třídního klimatu, v tomto případě klimatu ve školní družině.

„Pojem klima pochází z řeckého slova, které znamená podnebí. Tak jako jiné pojmy i pojem klima se používá nejen v tomto jednom významu. V běžném životě a v běžné komunikaci občas hovoříme „bylo tam příjemné klima“, „klima bylo radostné“ nebo i „klima bylo přímo nesnesitelné“. Pojmem klima se tedy vyjadřujeme o jistém prostředí, o podnebí prostředí. V tomto přeneseném významu se i v pedagogice používaly pojmy klima školy, klima třídy, klima školského prostředí apod.“ (Petlák, 2006, s. 15)

„Pojem klima můžeme považovat teoreticky, ale i prakticky za nadřazený pojem k ostatním souvisejícím pojmům. Každá škola má své specifické klima, které závisí na mnoha činitelích.“ (Petlák, 2006, s. 15)

Každé dítě nástupem do školy získává novou roli žáka. Dítě postupně vstupuje do sociálních vazeb se spolužáky, vrstevníky a pedagogy. Školní třída či školní družina představuje nejvýznamnější část sociálního prostředí, neboť rozšiřuje sociální život dítěte o společenskou dimenzi. Školní třída rozšiřuje společenský život dítěte a umožňuje mu zaujmout adekvátní postavení ve společnosti. (Řezáč, 1998 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 55)

Nahlížení na klima školy jako na sociálně-psychologickou proměnnou, která vyjadřuje kvalitu interpersonálních a sociálních procesů, jež fungují v dané škole, tak jak ji vnímají, prožívají a hodnotí učitelé, žáci, případně zaměstnanci školy. Součástí klimatu školy je například klima učitelského sboru, klima školních tříd, celkového prostředí. (Průcha, 1995, s. 97)

Sociální prostředí školní třídy znamená pro dítě významnou změnu, neboť se stává důležitým modelem společenského života a prostředí k učení, má potřebnou míru intimity k usnadnění přechodu dítěte z rodiny, nabízí rozmanitost sociálních kontaktů, hra přestává být dominující aktivitou, stává se prostředkem učení, učení se může za podnětného vedení učitelem stát prestižní záležitostí a osvojuje si roli žáka. (Kašpárková, 2009, s. 55)

Nyní se v této části kapitoly budu zaměřovat na vymezení pojmu **klima ve školní družině**.

Každý z nás si vzpomíná, jak stál před třídou plnou žáků nebo studentů a jistě ví, jaký je to pocit a o čem je řeč. Velmi často se termín klima objevuje v odborných textech, ale málokdy se někdo namáhá s vysvětlením, co se pojmy klima, prostředí a atmosféra, míní. (Čapek, 2010, s. 12)

Klima školní družiny můžeme také přesněji popsat jako vnímanou podobu aktuálního klimatu školní družiny. Klima bývá spojováno s náladou, životem ve škole a s tím spojenými emocemi.

Třídní klima je souhrn subjektivních hodnocení a sebehodnocení vnímání, prožitků, emocí a vzájemného působení všech účastníků, které v nich jako ve spolutvářících a konzumentech vyvolávají edukační i jiné činnosti v daném prostředí. (Čapek, 2010, s. 13)

Klima v meteorologii znamená podnebí neboli dlouhodobý stav počasí. Tím se odlišuje klima třídy od atmosféry ve třídě, která je krátkodobá a situační. Představíme-li si například situaci, kdy panuje dobrý vztah žáků k učiteli a následkem kázeňské situace, kterou musí pedagog řešit, může jeho oblíbenost klesnout. (Čapek, 2010, s. 12)

Dá se také říct, že klima třídy vyjadřuje do jaké míry je žák ve třídě spokojený, jestli si spolužáci dobře rozumí, jaká je konkurence mezi nimi navzájem, jaká je soudržnost třídy.

Klima třídy nebo školní družiny je tvořeno a prožíváno žáky a učiteli v interakci. (Lašek, 2001 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 56)

Být vstříčný k žákům a dobře s nimi komunikovat nestačí. Učitel i vychovatel je povinen se o své svěřené žáky co nejlépe starat. To tedy znamená dbát na pozitivní klima ve třídě, podporovat toto klima a být ve střehu, aby všechny jeho složky byly v pořádku. Je dobré klima ve třídě pozorovat, měřit a interpretovat. Rozhodovat ve věcech kázeňského řízení třídy ve prospěch dlouhodobých cílů, ve prospěch celku. Zároveň však pracovat s individualitou svých žáků, skládat z jejich jedinečnosti mozaiku. Petlák (2006, s. 13) soudí, že učitel vytváří dobré klima tím, že nejen žáky učí, kontroluje a hodnotí jejich vědomosti, ale také tím, že se zajímá o jejich problémy a těžkosti s učením a na základě toho, co zjistí, jim pomáhá, radí a usměřňuje je. (Sedláčková, 2009, s. 18)

„Klima školní třídy je sociálně-psychologická proměnná, představující dlouhodobější sociálně emocionální naladění, zobecněné postoje a vztahy, emocionální odpovědi žáků dané třídy na události ve třídě (včetně pedagogického působení učitelů). Rozlišuje se klima aktuální a klima preferované, které si žáci přejí. Klima třídy lze zjišťovat pomocí speciálních metod → interakce učitel – žák“. (Průcha, 1998, s. 107)

Klima školní třídy se projevuje například v soudržnosti třídy, ve vzájemné toleranci a snášenlivosti žáků, v přizpůsobivosti třídy zátěži nových podmínek, ve vztahu k učitelům i k učení. (Kašpárková, 2009, s. 56)

Sociální klima je označován jako jev dlouhodobý, typický pro danou třídu a daného učitele po několik měsíců či let. Jeho tvůrci jsou podle něj žáci celé třídy, skupinky žáků v dané třídě, jednotliví žáci, dále všichni učitelé vyučující v dané třídě a konečně učitelé jako jednotlivci. Sociální klima třídy je zprostředkovaně ovlivněno širšími sociální jevy, kterými jsou sociální klima školy a sociální klima učitelského sboru. (Mareš, 1998 cit. podle Čapek, 2010, s. 16)

Pozitivní klima ve školní družině

„Pozitivní školní klima z hlediska žáků vzniká ve škole, kde se umožňuje samostatné objevné učení se, ze kterého má žák radost. Kladou se požadavky odpovídající individuálním schopnostem žáka a podporuje se rozvoj osobnosti. Žák má jistotu, že bude akceptován a může zažít úspěch. Život ve škole je organizačně přehledný. Žák má možnost tvořit školu jako vlastní životní prostor a jako takovou ji vnímá. Podle učitelů může pozitivní školní klima vzniknout v takové škole, kde učitel rád pracuje a spolupracuje se žáky, rodiči a kolegy, dobře a adresně učí. Může prožívat citový soulad a pocit sounáležitosti s ostatními učiteli, úspěch v oboru své působnosti, pocit seberealizace, svobodu a samostatnost v práci, radost z pochvaly a uznání, ze spravedlivého ohodnocení, spokojenost s daným stavem věcí a bezkonfliktní atmosférou. Rodiče očekávají od pozitivního školního klimatu vstřícnost učitelů, spravedlivé hodnocení a zacházení s dětmi, přehlednost rozhodování, kvalifikovanost a kompetentnost učitelů, vhodnou motivovanost žáků k učení se, individuální podporu dětí, cílevědomou práci školy v kognitivní i emocionální oblasti. Pozitivní klima z hlediska veřejnosti má žáky připravit k úspěšnému zapojení se do zaměstnání, k svéprávné a zodpovědné účasti na veřejném životě, k angažovanosti pro společenské záležitosti, k osobní a odborné mobilitě, k dodržování

sociálních a pracovních čteností. (Grecmanová, 2003 cit. podle Čapek, 2010, s. 136)

Do takové školy, jak uvádí Grecmanová bychom chodili určitě všichni rádi a byli bychom v ní velmi spokojeni.

„V pozitivních modelech školního klimatu je garantován zájem o člověka, čímž je zdůrazněn význam školního klimatu pro posílení identity vlastního já za předpokladu, že tato zdravá identita vlastního já je uvažována i jako projev dobrého školního klimatu.“ (Grecmanová, 2003, s. 50)

Grecmanová (2003, s. 49-50) dále ve své literatuře popisuje znaky pozitivního školního klimatu takto, z hlediska žáků a co rodiče očekávají.

Pro přehled uvádím jednotlivé body z hlediska žáků a z hlediska rodičů:

➤ **Pozitivní klima z hlediska žáků:**

- umožňuje samostatné objevné učení, ze kterého má žák radost;
- klade požadavky odpovídající individuálním schopnostem žáka;
- podporuje rozvoj osobnosti žáka;
- dává žákovi jistotu, že bude akceptován;
- umožňuje žákovi zažít úspěch;
- je pro žáka organizačně přehledné;
- zprostředkuje žákovi vědomí, že se k němu přistupuje spravedlivě;
- dává žákovi možnost tvořit školu jako vlastní životní prostor a jako takovou ji vnímat.

➤ **Od pozitivního klimatu rodiče očekávají:**

- vstřícnost učitelů a vychovatelů;
- spravedlivé hodnocení a spravedlivé zacházení s dětmi;
- přehlednost rozhodnutí;
- vychovatelskou kvalifikovanost a vyučovací kompetentnost učitelů;
- vhodnou motivaci žáků k učení;
- individuální podporu každému dítěti;

- cílevědomou práci školy s ohledem na úroveň žáků v kognitivní a emocionální oblasti.

V pozitivních modelech školního klimatu je zaručen zájem o člověka, čímž je zdůrazněn význam školního klimatu pro posílení identity vlastního já za předpokladu, že tato zdravá identita vlastního já je myšlena i jako projev dobrého školního klimatu.

2.1 Pojmy atmosféra a prostředí

Atmosféra

Termín sociální atmosféra ve třídě znamená, když se hovoří o edukačním prostředí, ve kterém jedinec nebo žák, student, úspěšně realizuje možnosti své výchovy a svého vzdělávání jako součást úsilí o bohatý, sociálně významný a osobně smysluplný život.

Pojem atmosféra vyjadřuje krátké trvání, vysokou proměnlivost a situační podmíněnost danou sociálním a emočním naladěním ve třídě. Atmosféra se ve třídě mění velmi rychle, trvá jednu až několik hodin a je závislá na prostředí. (Lašek, 2001 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 56)

Pojem atmosféra je označován jako proměnlivost a krátké trvání. Atmosféra třídy je jevem krátkodobým, situačně podmíněným, mění se během vyučovacího dne či dokonce jedné vyučovací hodiny. Jevy trvají řádově minuty až hodiny, výjimečně déle. (Mareš, 1998 cit. podle Čapek, 2010, s. 16)

Prostředí

Pojem prostředí jako nejobecnější má široký rozsah a netýká se jenom aspektů sociálně-psychologických. Prostředí třídy zahrnuje mimo jiné aspekty architektonické (například celkové řešení učebny, velikost i prostorové umístění nábytku), dále hygienické (osvětlení, vytápění, větrání), ergonomické (vhodnost školního nábytku pro soustředěnou práci, uspořádání pracovního místa učitele, žáka, rozmístění ovládacích a sdělovacích prvků v učebně) a akustické (úroveň šumu a hluku, dozvuk, odraz zvuku) a dále. (Mareš, 1998 cit. podle Čapek, 2010, s. 16)

Grecmanová (2009, s. 57) uvádí, že celkové prostředí je obvykle vymezováno kategoriemi jako společenské prostředí a přírodní prostředí. Interakce s prostředím se u člověka děje na třech úrovních a to mikroprostředí, mezoprostředí, makroprostředí.

S tématem školní třídy či školní družiny souvisejí dva typy prostředí: a to mikroprostředí (jedná se o osobní kontakty například v rodině, mezi přáteli, dětmi ve školní třídě, ve skupinách spolužáků, vrstevníků, s učiteli apod.). Podněty v tomto prostředí mají největší intenzitu, frekvenci a délku trvání. Dalším typem je mezoprostředí (jde o tzv. lokální prostředí, které vymezuje školu jako celek). (Lašek, 2001 cit. podle Kašpárková, 2009, s. 57)

2.2 Vztahy ve školní družině

Kromě vztahů mezi vychovatelem a dětmi vzniká ve školní družině řada dalších vztahů, zejména vztahy žáků ve vrstevnické skupině a vztahy vychovatelů ke kolegům.

Vztahy mezi žáky velmi ovlivňují klima a zvláště u některých starších mohou být největší motivací, proč ráno vstávat z postele, začít nový den a jít do školy. Pedagog se snaží poznat své žáky a vztahy mezi nimi, neboť tuto znalost může využít ve prospěch svého pozitivního působení. (Čapek, 2010, s. 79-80)

Pro dítě je místem společenského uplatnění dětská skupina, ve které se takřka denně pohybuje, zejména ve středním školním věku, kdy zájem dítěte o kolektiv vrcholí. Vyloučení ze společnosti ostatních dětí nebo dokonce posměch bolí v této době více než kdykoli předtím. (Sedláčková, 2009, s. 63)

Potřeba kontaktu s vrstevníky je pokládána za nejvýznamnější potřebu školního věku. Přesněji bychom ji mohli označit jako jednu z nejvýznamnějších. Zkušenost s různými kamarádkými vztahy slouží jako nezbytný předpoklad pro pozdější rozvoj hlubokého přátelství. Každé dítě od období středního školního věku potřebuje být vrstevnickou skupinou akceptováno. Pro rozvoj přijatelného sebehodnocení je v této době důležitý nejen úspěch ve škole, ale i úspěch mezi dětmi.

Děti školního věku hodnotí svoje vrstevníky podle zjevných projevů, ve vztahu k očekávání, ale i podle toho, zda jsou jim jejich projevy příjemné či nikoliv. Určitou roli v tomto věku může hrát také vlastnictví, které zvedá sociální prestiž dítěte, jedná se o vlastnictví v podobě například kolo, počítač, video). Děti obvykle upřednostňují ty kamarády z vrstevníků, kteří odpovídají očekávání. Přijatelný může být například ten, kdo má správné oblečení, správné jméno, kdo umí všechno, i toto všechno může ovlivňovat chová-

ní mezi dětmi a následně klima celkové školní družiny. (Vágnerová, 2000 cit. podle Sedláčková, 2009, s. 64)

Náměty pro lepší vztahy mezi žáky ve třídě (Mareš, 2001, s. 578):

- snažit se, aby soudržnost třídy vzrůstala a celkově převažovala pozitivní orientace třídy;
- organizovat i akce mimo třídu a mimo školu, aby se žáci a učitelé poznali v jiných sociálních prostředích;
- zařazovat do náplně činnosti výchovy určité situace, kdy žáci musí spíše spolupracovat než soutěžit;
- připravovat úlohy, které lze řešit ve skupinách;
- vést žáky, aby uměli vhodným způsobem řešit mezilidské konflikty;
- cíleně eliminovat ze života třídy či školní družiny projevy agrese, šikanování apod.

2.2.1 Spolutvůrce třídního klimatu – vychovatel

Každý z nás během svého života plní určité sociální role. Může to být role žáka, kamaráda, studenta, životního partnera, zaměstnance atd. Každá tato role na nás jako na jedince klade jiné požadavky.

Základem úspěšné práce školní družiny je vychovatelka. Osobnost vychovatelky nevzniká sama od sebe, ale tvoří se na základě osobnostních dispozic vzděláním, osobnostním zráním a dalším sebevzděláváním. (Hájek, 2007, s. 32)

„Vychovatel je pedagogický pracovník působící ve školách a školských zařízeních internátního typu a v oblasti výchovy mimo vyučování.“ (Průcha, Walterová a Mareš, 1998, s. 288)

Mezi vychovatelkou a dětmi se postupně každodenním stykem, vzájemným poznáváním a sblíčováním vyvíjí vztah, který může kladně, ale také záporně ovlivňovat úspěšnost pedagogického působení i vývoj osobnosti dítěte. Kladný vztah k vychovatelce vzbuzuje u dětí citovou odezvu a důvěru, která se může přenést na příznivý vztah k celému zařízení. Výchovně-vzdělávací působení vychovatelky by pro děti mělo být přirozené, zajímavé a radostné. Podle informací dítěte hodnotí družinu i rodiče.

Úspěšná výchova může probíhat pouze v klidné, radostné a pohodové atmosféře, naplněné porozuměním a kladnými emocemi. Vychovatelka svým naladěním a životními postoji vytváří základní atmosféru školní družiny. O tom, zda její působení bude v konkrétních úspěšné, nerozhoduje její představa a naučené modelové situace, ale její reálná schopnost přiměřeně a funkčně v nastalých situacích reagovat. (Hájek, 2007, s. 33)

Pracovní náplň vychovatele vychází z obecného poslání školní družiny a místních podmínek. Je součástí pracovní smlouvy nebo jiného vnitřního dokumentu školy.

Posuzování role vychovatelky školní družiny začíná vnějším vzhledem. Na první dojem na nás působí oblečení, líčení a užívání kosmetiky, vystupování, způsob komunikace a gesta a mimika.

Vychovatelka má mít pro svou práci vzdělanostní předpoklady, odbornou kvalifikaci a měla by ovládat také dovednosti v různých zájmových oblastech, ale hlavně také schopnost v těchto oblastech děti vést, podněcovat je a rozvíjet jejich schopnosti.

Výchovná činnost pro vychovatelku představuje celoživotní vzdělávání, obohacování a doplňování vědomostí, rozšiřování dovedností nejen v teoretické oblasti, ale i výcviky nebo různými potřebnými školeními.

2.2.2 Spolutvůrce třídního klimatu – žák

Postoj žáka ke svým spolužákům a k učiteli se během jeho školního působení mění, stejně jako se mění charakteristicky celých tříd v jednotlivých obdobích školní docházky a tyto proměnné na sebe vzájemně působí.

Žákův status a to, jak se sebehodnotí, prochází tedy naznačeným vývojem. Potřebu akceptace zpočátku saturuje téměř výhradně učitel, ale později se stává důležitějším hodnotitelem třída. Žák nebo student je nejčastějším zdrojem výpovědí o různých kvalitách klimatu třídy a školy.

Jiná situace je ve třídě, kdy je žák v předškolním věku, mladší školní třídy, ve třídě v období puberty či staršího školního věku. V období mladší školní třídy závisí struktura třídy

a vztahy mezi žáky především na učiteli. Děti v mladším školním věku a to především v 1. a 2. třídě ještě spontánně přijímají autoritu dospělého. Spolužáci jsou ve třídě v tomto

případě školní družině přijímání nebo odmítání podle toho, jak plní normy a jak je hodnotí učitel. (Čapek, 2010, s. 20-23)

2.2.3 Spoluvůrce třídního klimatu – rodiče

Postavení rodičů dětí ze školní družiny není na předním místě, ale dalo by se označit za velmi důležité. Tak jako v jiných případech týkajících se dětí do 18 let věku, nejsou děti způsobilé k právním úkonům, a proto je zapotřebí zákonných zástupců tedy rodiče.

Petlák (2006, s. 68) uvádí, že i když se rodič nedá považovat za přímého tvůrce klimatu ve třídě, rodič do něho často velmi zasahuje. Jako spolupříjemce školního vzdělávání svého dítěte v ideálním případě školu pozoruje a dozoruje, vznáší své názory a připomínky. Pokud rodič prokazuje zájem a svému dítěti pomáhá, je to pro pedagogy dobrá zpráva. Rodič může ovlivňovat klima ve třídě přes své dítě i negativním způsobem.

Komunikace mezi vychovatelem a rodičem a vzájemný přístup těchto dvou stran je velmi důležitá. Během doby, kterou děti tráví ve školní družině může nastat mnoho situací, které vyžadují komunikaci s rodičem, většinou jde spíše o záležitosti kázeňské, avšak nemusí to být pouze tyto. Ochota musí být na obou stranách, aby se mohlo dospět k úspěšnému cíli, kterého má být prostřednictvím komunikace dosaženo. Nejde tedy jen o to vyslechnout si obsah sdělení, ale mít snahu se tímto dále zabývat, pokud je to očekáváno a pracovat s dítětem tak, aby bylo ve školní družině spokojeno a šťastné. (Čapek, 2010, s. 24)

Rodiče jsou průběžně informováni o záměrech školy, o všem dění ve škole, o jednotlivých akcích, projektech, které škola pořádá. Informace mohou získat prostřednictvím pravidelných konzultačních hodin, nástěnek a v současné době i populární na internetových stránkách školy. Stanovení konzultačních hodin je výhodné jak pro rodiče, tak pro učitele. Rodič ví, kdy může vyučujícího navštívit, probrat s učitelem či vychovatelem, co ho trápí, popřípadě jeho dítě a vyučující se vyhne tomu, že za ním nikdo nepřijde v dobu, kdy například vyučuje. Konzultační hodiny je nutné stanovit na dobu, kdy má rodič možnost konzultaci stihnout, nejlépe mezi 15:00 a 16:30 hod.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 VÝZKUM ZJIŠŤUJÍCÍ KLIMA VE ŠKOLNÍ DRUŽINĚ

Školní klima patří mezi hodně diskutované téma, zda jsou rodiče spokojeni či nespokojeni. Pro děti je důležité nejen navštěvovat povinnou školní docházku, ale také se dobře cítit ve školní družině. Zajímavé využití volného času, stanovení určitého denního režimu, dostatek odpočinku a komunikace s dětmi, pozitivní a kvalifikovaná osobnost vychovatelky, to vše má na děti ve školní družině velmi blahodárny účinek.

3.1 Výzkumný cíl

Cílem této diplomové práce je zjištění spokojenosti rodičů dětí, které navštěvují školní družinu s klimatem ve školní družině. Dále si tato diplomová práce klade za cíl zjistit, jak jsou rodiče ochotni spolupracovat se školou a zda se zajímají o volný čas svých dětí trávený ve školní družině.

3.2 Výzkumné problémy a stanovení hypotéz

V kvantitativních výzkumech ověřujeme hypotézy o vztazích mezi jevy neboli proměnnými. (Chrásková, 2007, s. 69) Toto tvrzení musíme po vyhodnocení výzkumu buď přijmout, nebo vyvrátit.

Pro výzkum jsem si stanovila tyto výzkumné problémy:

Výzkumný problém č. 1:

Existuje statisticky významný rozdíl mezi hodnocením úrovně osobnosti vychovatelky u vzdělanosti rodičů chlapců a u vzdělanosti rodičů děvčat?

H1 Existuje rozdíl mezi hodnocením vychovatelky u vzdělanosti rodičů chlapců a u vzdělanosti rodičů děvčat.

Výzkumný problém č.2:

Existuje statisticky významný rozdíl mezi hodnocením úrovně pohlaví dětí u využívání volného času?

H2 Existuje rozdíl mezi hodnocením, jak využívají volný čas chlapci a jak využívají volný čas dívky.

Výzkumný problém č. 3:

Může nezáměr dětí ze školní družiny ovlivnit doporučení pro ostatní rodiče a jejich děti?

H3 Rodiče, kteří mají kladné hodnocení ke školní družině ji častěji doporučují než rodiče, kteří mají záporné hodnocení ke školní družině.

3.3 Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek pro tento výzkum tvoří rodiče žáků 1. stupně ze školních družin základní školy ve městě Zlínského kraje.

Výzkumný vzorek mělo tvořit 100 respondentů neboli rodičů žáků ze školních družin při rozdání dotazníků.

Výběr vzorku je pro výzkumu nutný, neboť špatně zvolený vzorek respondentů může zkoumaný problém zkomplikovat nebo zcela znehodnotit. Proto jsem oslovila respondenty, kterých se tyto dotazované oblasti dotýkají. Prostý náhodný výběr je vhodný pro zkoumání obecných problémů. Respondenti jsou vybíráni náhodně, bez jakéhokoli pravidla.

Prostřednictvím návratnosti dotazníků od respondentů, výzkumný vzorek tvořilo 62 respondentů. Pro přehlednost uvádím tabulku s počty respondentů z různých oddělení školní družiny.

Tabulka č. 1 Které oddělení školní družiny dítě navštěvuje?

Oddělení	Počet dětí
I.	22
II.	21
III.	8
IV.	11
Celkem	62

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

3.4 Použité metody

K výzkumu jsem použila metody dotazníku. V dotazníku jsem položila otázky uzavřené a otázky s výběry možností Likertovy škály – v podobě rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím a rozhodně nesouhlasím.

Při vytváření dotazníku jsem čerpala z publikace Mareše et al., Klima školy – soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče. Z nabídnutých otázek v dotazníku pro rodiče jsem vytvořila svůj dotazník, který je upraven dle potřeb pro rodiče žáků ze školní družiny. (Mareš, 2012, s. 22)

Na prvních pět otázek respondenti mohli odpovídat z výběru několika možností a od otázky č. 6 po otázku č. 25 vybírali respondenti z dané školy výběru odpovědí Likertovy škály - v podobě rozhodně souhlasím, spíše souhlasím, spíše nesouhlasím, rozhodně nesouhlasím.

Na vyplnění dotazníků byl poskytnut dostatečný čas, časově jsem nijak nenaléhala. Dotazník tvoří 25 otázek.

3.5 Demografické položky výzkumného vzorku

První část kapitoly 3.5 vyhodnocení výsledků výzkumu zaměřuji na vyhodnocení demografických položek v dotaznících. Uvádím pro přehled tabulky s pohlavím dětí respondentů, pohlaví respondentů, nejvyšší dosažené vzdělání a kdo dítě vyzvedává ze školní družiny.

Tabulka č. 2 Pohlaví dětí respondentů

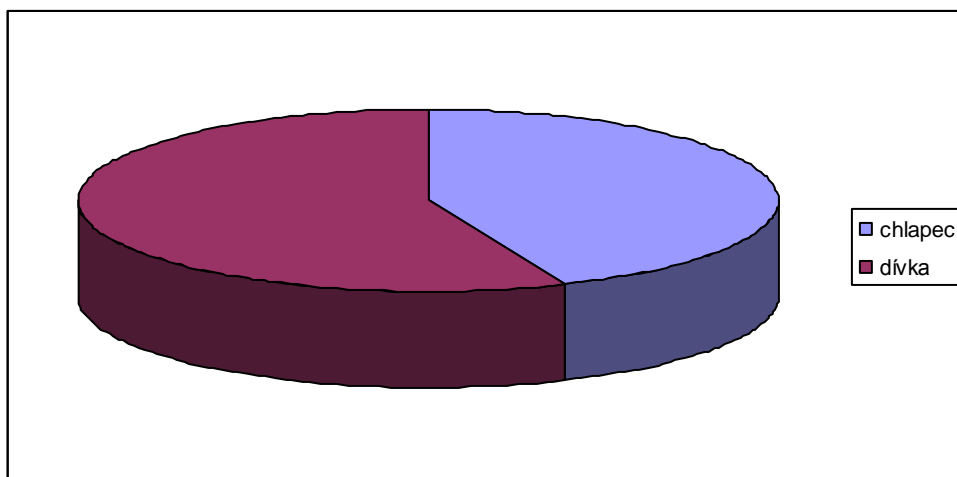
pohlaví	absolutní četnosti	relativní četnosti
chlapec	27	44%
dívka	35	56%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Pohlaví dětí respondentů je v odpovědích respondentů zaznamenáno na pohlaví chlapců počet odpovědí respondentů 35 (56,45%) a pohlaví dívek v počtu 27 (43,55%).

Graf č. 1 Pohlaví dětí respondentů

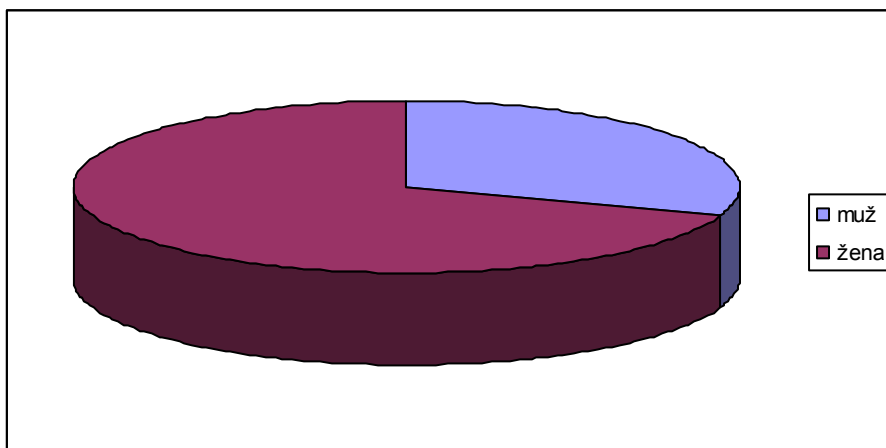
Tabulka č. 3 Jste pohlaví:

pohlaví	absolutní četnosti	relativní četnosti
muž	7	11%
žena	55	88%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Pohlaví respondentů bylo rozloženo v počtu 7 mužů (11,29%) a 55 žen (88,71%).

Graf č. 2 Jste pohlaví:

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

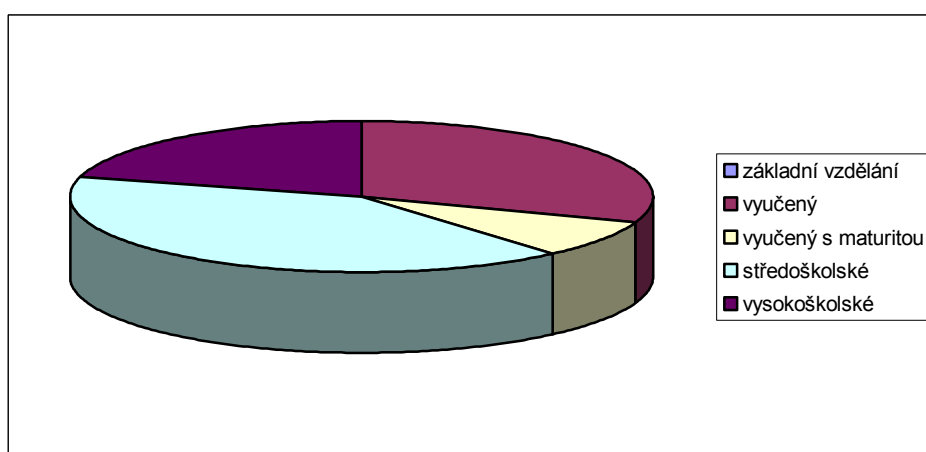
Tabulka č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání:

věk	absolutní četnos- ti	relativní četnosti
základní vzdělání	0	0%
vyučený	19	31%
vyučený s maturitou	5	8%
středoškolské	25	40%
vysokoškolské	13	21%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Dosažené vzdělání respondentů je různé. Nejvyšší počet odpovědí byl u možnosti středoškolské vzdělání, kterých bylo 25 (40%). Další početnou skupinou byla možnost vyučený 19 (31%). Možnost vzdělání vysokoškolské tvořil počet odpovědí 13 (21%). Nejmenší počet byl u možnosti vyučený s maturitou 5 (8%) a na možnost základní vzdělání neodpověděl žádný respondent.

Graf č. 3 Nejvyšší dosažené vzdělání

Tabulka č. 5 Dítě ze školní družiny vyzvedává:

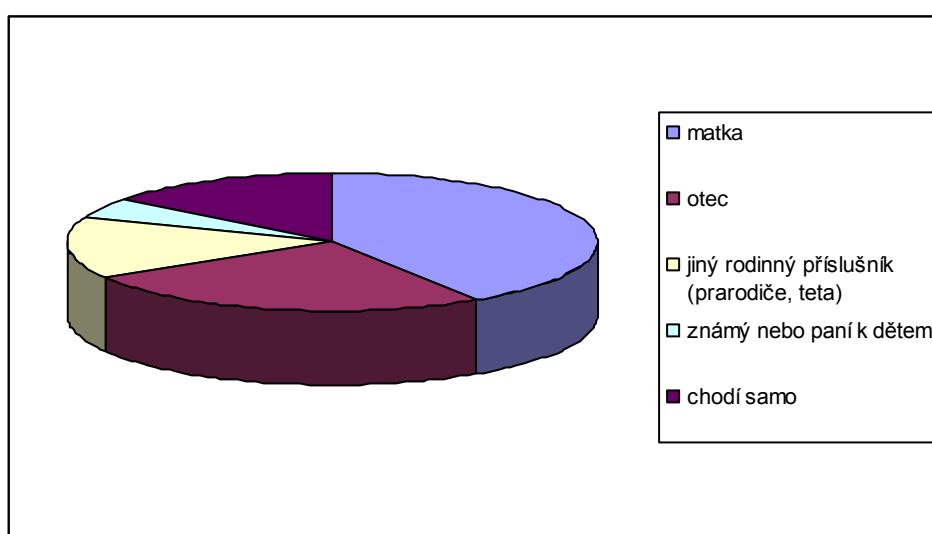
kdo vyzvedává	absolutní četnos- ti	relativní četnos- ti
matka	45	40%
otec	28	25%
jiný rodinný příslušník (prarodiče, teta)	16	15%
známý nebo paní k dětem	5	5%
chodí samo	16	15%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Podle odpovědí respondentů, nejčastěji dítě ze školní družiny vyzvedává matka, na tuto možnost odpovědělo 45 respondentů (40,91%), na možnost otec odpovědělo

28 respondentů (25,45%). Další možností, že dítě vyzvedává jiný rodinný příslušník (prarodiče, teta), nejčastěji byl uváděn odpovědi babička, dědeček, na tuto možnost odpovědělo 16 respondentů (14,55%). 5 respondentů (4,55%) odpovědělo na možnost známý nebo paní k dětem a na poslední možnost, že dítě chodí samo odpovědělo 16 respondentů (14,55%). V této otázce mohli respondenti odpovídat na více odpovědí, konečný počet odpovědí tedy byl místo celkového počtu 62 respondentů byl počet 110. Dá se říct, že nejvíce se opakovala možnost matka.

Graf č. 4 Dítě ze školní družiny vyzvedává

3.6 Výsledky dotazníkového šetření

V této kapitole 3.6 uvádím výsledky výzkumu prostřednictvím zodpovězených dotazníků od rodičů dětí ze školních družin.

Vyhodnocení dotazníků má být pro čtenáře diplomové práce seznamujícím prvkem s názory rodičů jako respondentů.

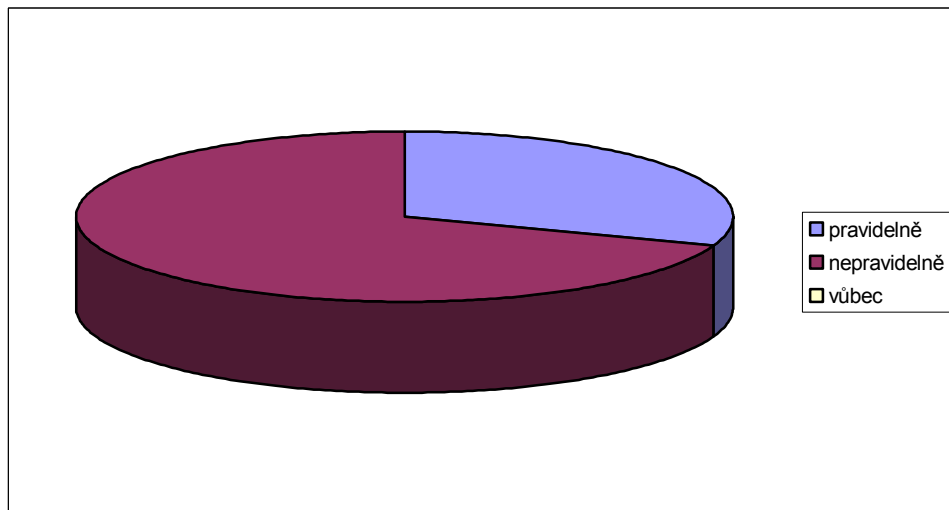
Tabulka č. 6 Se svým dítětem si o školní družině povídám:

možnost	absolutní čet- nosti	relativní čet- nosti
pravidelně	19	31%
nepravidelně	43	69%
vůbec	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na možnost pravidelně odpovědělo 19 respondentů (30,65%), na možnost nepravidelně odpovědělo 43 respondentů (69,35%) a na možnost vůbec neodpověděl žádný respondent.

Graf č. 5 Se svým dítětem si o školní družině povídám:

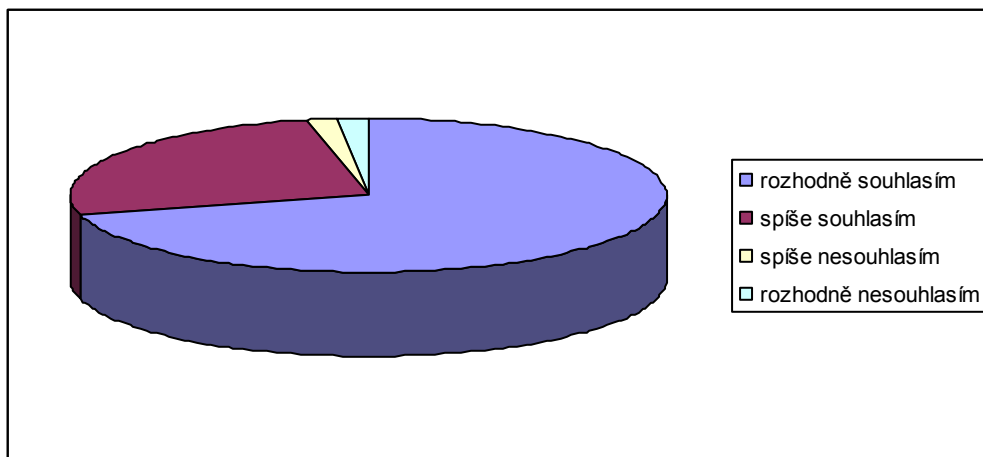
Tabulka č. 7 Vychovatelka organizuje akce, které jsou pro děti ve školní družině zajímavé.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	44	71%
spíše souhlasím	16	26%
spíše nesouhlasím	1	2%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

V této otázce si měli respondenti zvolit, jaký mají názor na plánování akcí vychovatelkou. Podle respondentů je nejvyšší počet u odpovědi rozhodně souhlasím v počtu 44 respondentů (71%). Na další možnost Likertovy škály spíše souhlasím, odpovědělo 16 respondentů (26%). Na možnost spíše nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (2%). A na možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (2%).

Graf č. 6 Vychovatelka organizuje akce, které jsou pro děti ve školní družině zajímavé.

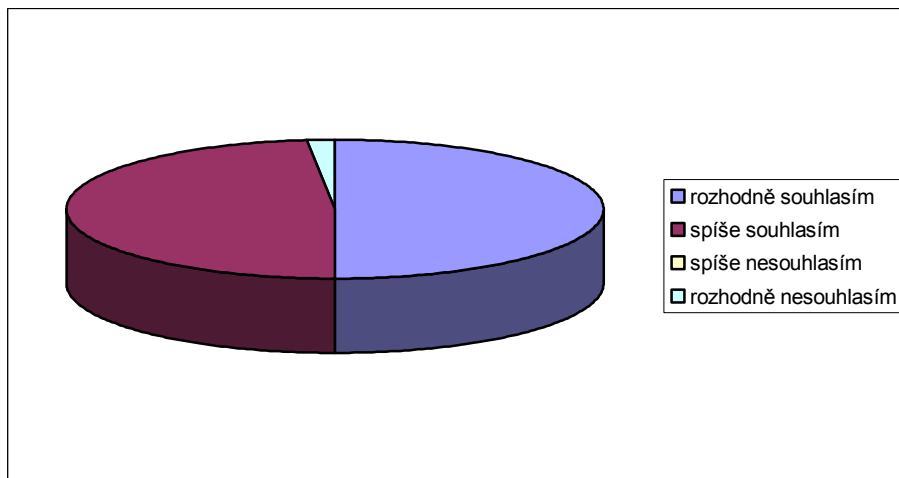
Tabulka č. 8 Vychovatelka má pochopení pro problémy mého dítěte.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	31	50%
spíše souhlasím	30	48%
spíše nesouhlasím	0	0%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Nejpočetnější skupinu tvoří respondenti v možnosti rozhodně souhlasím, v počtu 31 (50%). Další skupinou jsou respondenti, kteří odpovídali na možnost spíše souhlasím v počtu 30 (48,39%). Na možnost spíše nesouhlasím, neodpověděl žádný respondent a na poslední možnost rozhodně souhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Graf č. 7 Vychovatelka má pochopení pro problémy mého dítěte.

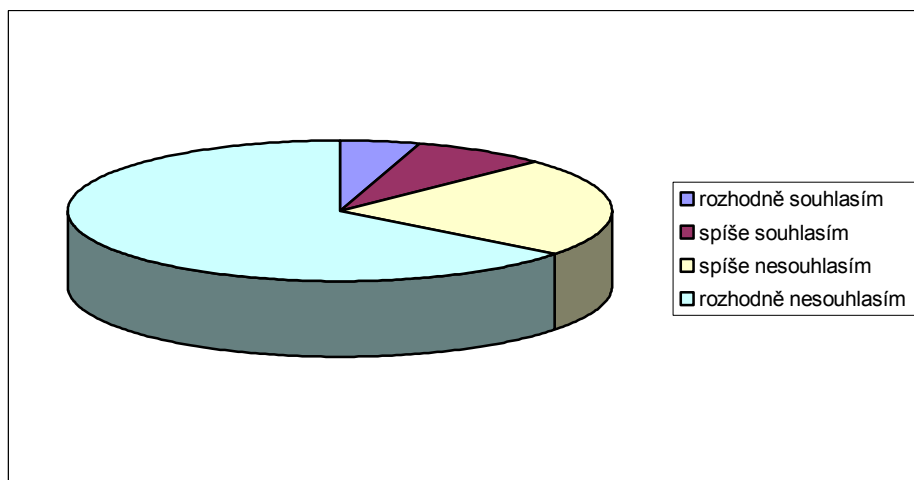
Tabulka č. 9 Domnívám se, že vychovatelka nerozvíjí při činnostech nadání mého dítěte.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	3	5%
spíše souhlasím	5	8%
spíše nesouhlasím	14	23%
rozhodně nesouhlasím	40	64%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda si respondenti myslí, že paní vychovatelka rozvíjí či nerozvíjí nadání jejich dětí. 3 respondenti (5%) odpověděli na možnost rozhodně souhlasím, 5 respondentů (8%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 14 respondentů (23%) odpovědělo na možnost spíše nesouhlasím. Na poslední možnost rozhodně nesouhlasím, odpovědělo 40 respondentů (64%).

Graf č. 8 Domnívám se, že vychovatelka nerozvíjí při činnostech nadání mého dítěte.

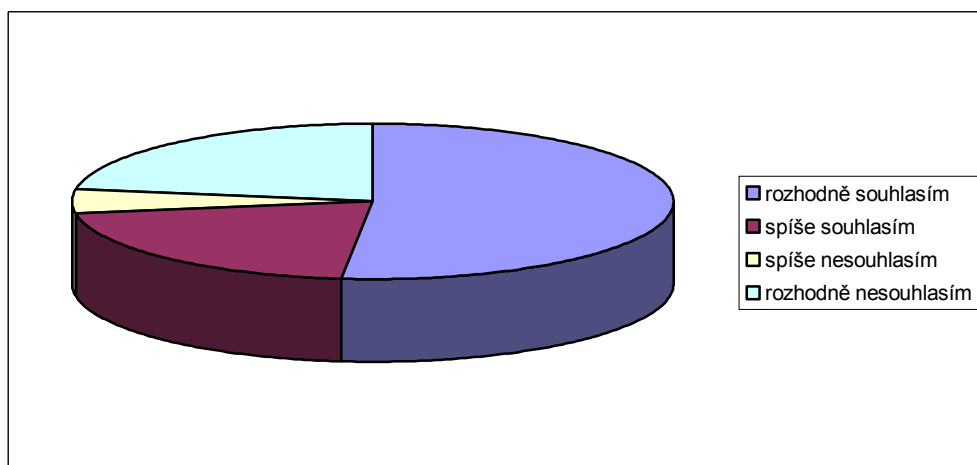
Tabulka č. 10 Myslím si, že vychovatelka neupřednostňuje některé děti před jinými.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	32	52%
spíše souhlasím	13	21%
spíše nesouhlasím	3	5%
rozhodně nesouhlasím	14	23%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda si respondenti myslí, že by vychovatelka některé děti mohla upřednostňovat. 32 respondentů (52%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 13 respondentů (21%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 3 respondenti (5%) odpověděli na možnost spíše nesouhlasím a na poslední možnost rozhodně nesouhlasím odpovědělo 14 respondentů (23%).

Graf č. 9 Myslím si, že vychovatelka neupřednostňuje některé děti před jinými.

Tabulka č. 11 Vychovatelka mě dostatečně informuje o chování mého dítěte.

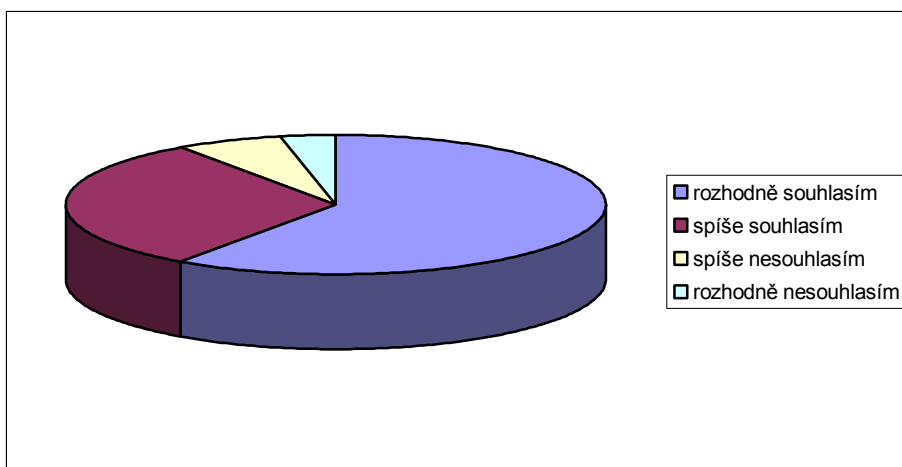
možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	37	60%
spíše souhlasím	19	31%
spíše nesouhlasím	4	6%
rozhodně nesouhlasím	2	3%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

37 respondentů (59,68%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 19 respondentů (30,65%) na možnost spíše souhlasím, 4 respondenti (6,45%) odpověděli na možnost spíše nesouhlasím a 2 respondenti (3,23%) na poslední možnost rozhodně nesouhlasím.

Graf č. 10 Vychovatelka mě dostatečně informuje o chování mého dítěte.

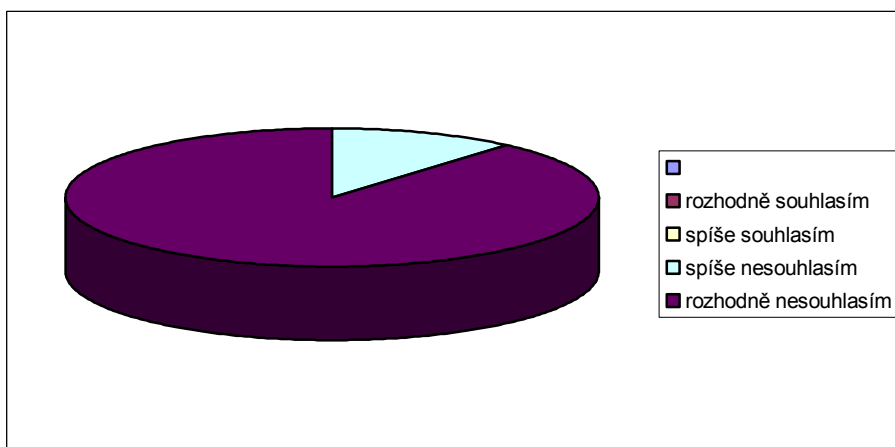
Tabulka č. 12 Mé dítě má strach z některých dětí ve školní družině.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	0	0%
spíše souhlasím	0	0%
spíše nesouhlasím	7	11%
rozhodně nesouhlasím	55	89%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Žádný respondent neodpověděl na možnost rozhodně souhlasím a také na možnost spíše souhlasím, což vypovídá o tom, že děti ve školní družině nebojí. 7 respondentů (11,29%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím a 55 respondentů (88,71%) na možnost spíše nesouhlasím.

Graf č. 11 Mé dítě má strach z některých dětí ve školní

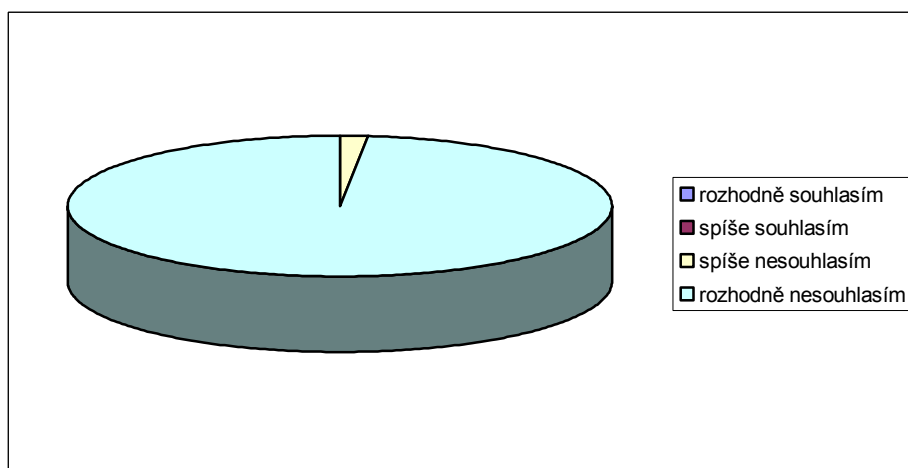
Tabulka č. 13 Mé dítě se bojí vychovatelky.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	0	0%
spíše souhlasím	0	0%
spíše nesouhlasím	1	2%
rozhodně nesouhlasím	61	98%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

I v této otázce se u dvou možností stalo, že neodpověděl žádný respondent. 1 respondent (1,61%) odpověděl na možnost spíše nesouhlasím a 61 respondentů (98,39%) na možnost spíše nesouhlasím.

Graf č. 12 Mé dítě se bojí vychovatelky.

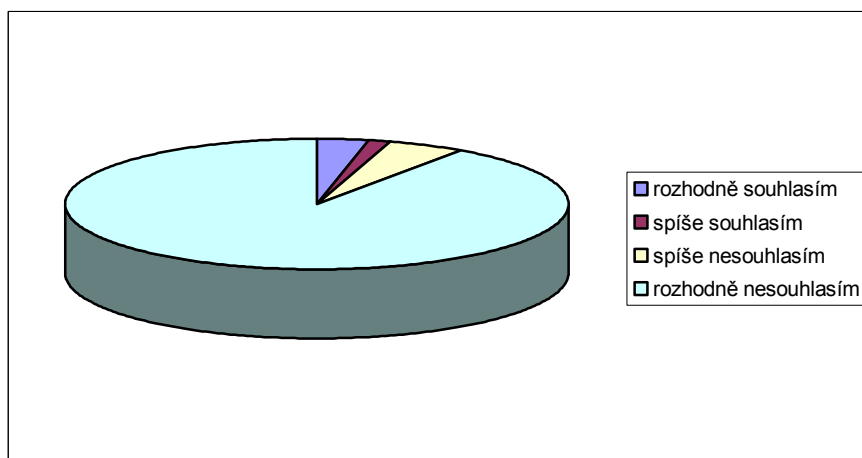
Tabulka č. 14 Mé dítě má strach z času stráveného ve školní družině.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	2	3%
spíše souhlasím	1	2%
spíše nesouhlasím	3	5%
rozhodně nesouhlasím	56	90%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na tuto otázku odpověděli 2 respondenti (3,23%), že rozhodně souhlasí, 1 respondent (1,61%) že spíše souhlasí, dále 3 respondenti (4,84%) na možnost spíše nesouhlasím a na poslední možnost rozhodně nesouhlasím, odpovědělo 56 respondentů (90,32%).

Graf č. 13 Mé dítě má strach z času stráveného ve školní družině.

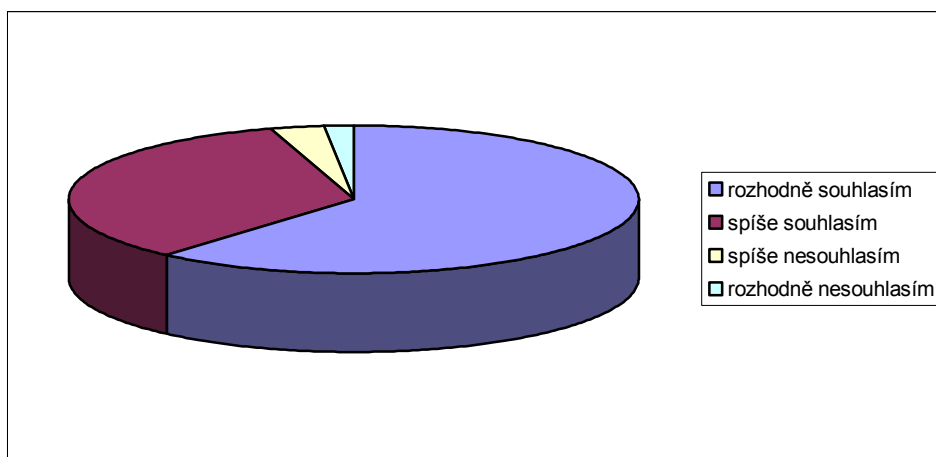
Tabulka č. 15 Ve školní družině může mé dítě říci svůj názor.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	38	61%
spíše souhlasím	21	34%
spíše nesouhlasím	2	3%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na tuto otázku odpovědělo 38 respondentů (61,29%), že rozhodně souhlasí, 21 respondentů (33,87%) že spíše souhlasí, dále 2 respondenti (3,23%) na možnost spíše nesouhlasím a na možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Graf č. 14 Ve školní družině může mé dítě říci svůj názor.

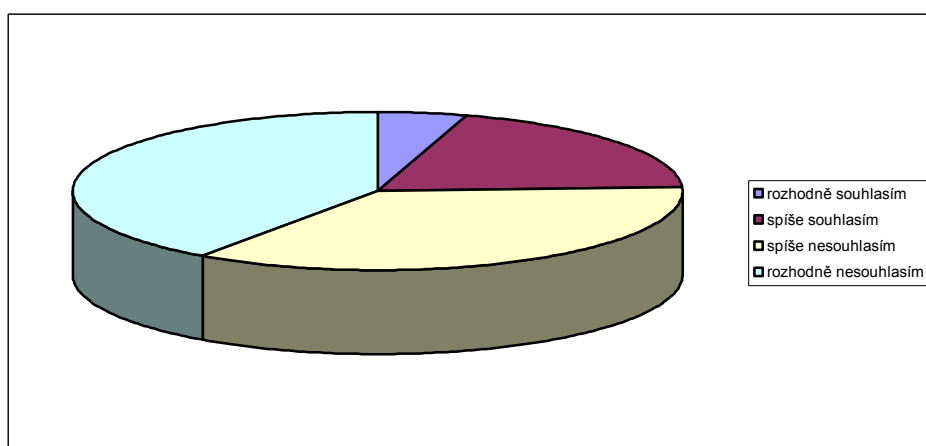

Tabulka č. 16 *Stále častěji se dozvídám, že děti si navzájem ubližují.*

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	3	5%
spíše souhlasím	12	19%
spíše nesouhlasím	22	36%
rozhodně nesouhlasím	25	40%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda si respondenti myslí, že by vychovatelka některé děti mohla upřednostňovat. 3 respondenti (4,85%) odpověděli na možnost rozhodně souhlasím, 12 respondentů (19,35%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 22 respondentů (35,48%) odpovědělo na možnost spíše nesouhlasím a na poslední možnost rozhodně nesouhlasím, odpovědělo 25 respondentů (40,32%).

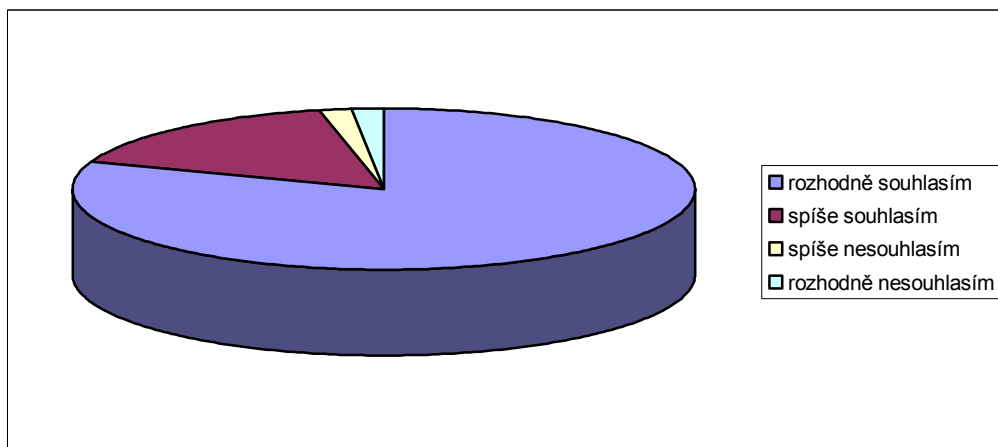
Graf č. 15 *Stále častěji se dozvídám, že děti si navzájem ubližují.*Tabulka č. 17 *Myslím si, že moje dítě rádo chodí do této školní družiny.*

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	50	80%
spíše souhlasím	10	16%
spíše nesouhlasím	1	2%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda si respondenti myslí, že jejich dítě chodí rádo do školní družiny na zkoumané škole. 50 respondentů (80,65%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 10 respondentů (16,13%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 1 respondent (1,61%) odpověděl na možnost spíše nesouhlasím a na poslední možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Graf č. 16 Myslím si, že moje dítě rádo chodí do této školní družiny.

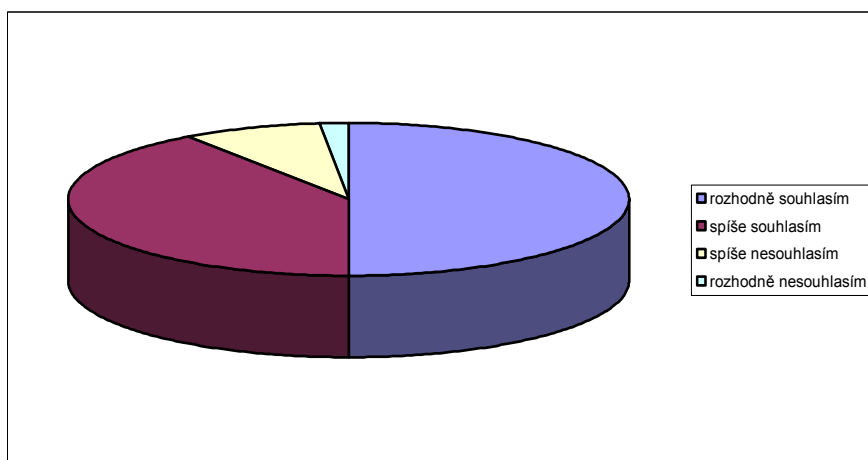
Tabulka č. 18 Díky této školní družině má moje dítě představu, jak využívat volný čas.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	31	50%
spíše souhlasím	25	40%
spíše nesouhlasím	5	8%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

31 respondentů (50%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 25 respondentů (40,32%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 5 respondentů (8,06%) odpovědělo na možnost spíše nesouhlasím a na poslední možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Graf č. 17 Díky této školní družině má moje dítě představu, jak využívat volný čas.

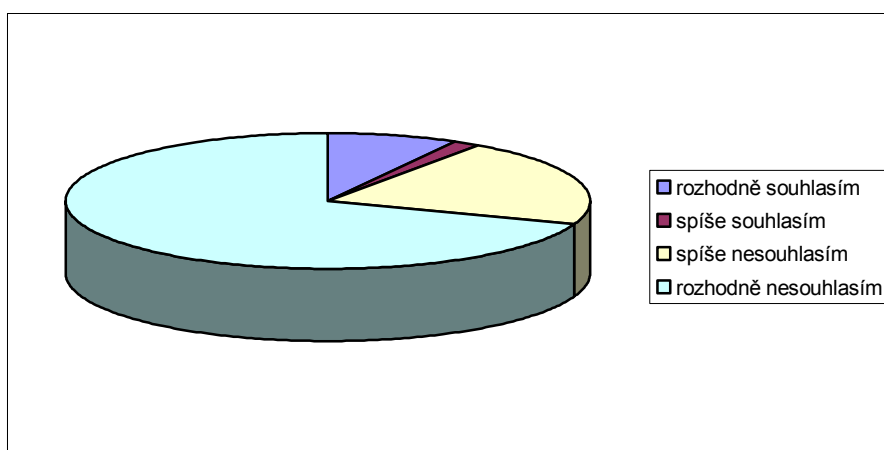
Tabulka č. 19 Zdá se mi, že školní družina mé dítě příliš nezajímá.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	5	8%
spíše souhlasím	1	2%
spíše nesouhlasím	13	21%
rozhodně nesouhlasím	43	69%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na tuto otázku odpovědělo 5 respondentů (8,07%), že rozhodně souhlasí, 1 respondent (1,61%) že spíše souhlasí, dále 13 respondenti (20,97%) na možnost spíše nesouhlasím a na možnost rozhodně nesouhlasím, odpovědělo 43 respondentů (69,35%).

Graf č. 18 Zdá se mi, že školní družina mé dítě příliš nezajímá.

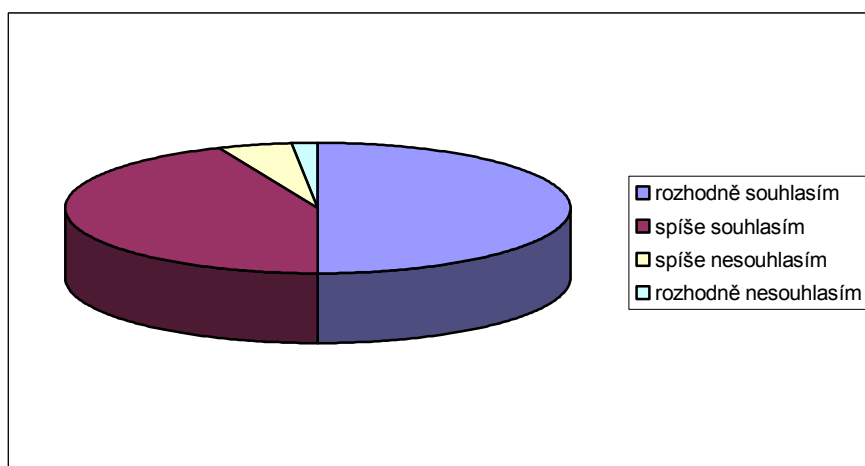
Tabulka č. 20 Ve školní družině má moje dítě možnost ukázat, co umí.

možnosti	absolutní čet- nosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	31	50%
spíše souhlasím	27	43%
spíše nesouhlasím	3	5%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na tuto otázku odpovědělo 31 respondentů (50%), že rozhodně souhlasí, 27 respondentů (43,55%) že spíše souhlasí, dále 3 respondenti (4,84%) na možnost spíše nesouhlasím a na možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Graf č. 19 Ve školní družině má moje dítě možnost ukázat, co umí.

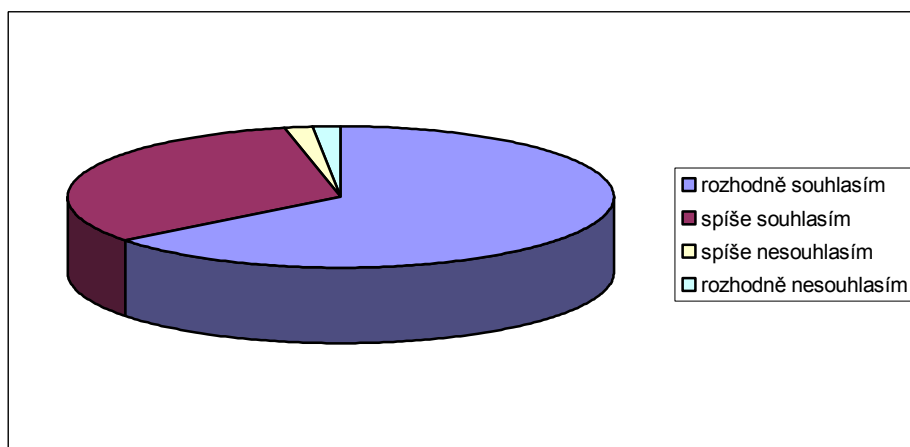
Tabulka č. 21 Mám radost z toho, co se mé dítě ve školní družině naučilo.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	40	64%
spíše souhlasím	20	32%
spíše nesouhlasím	1	2%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na tuto otázku odpovědělo 40 respondentů (64,52%), že rozhodně souhlasí, 20 respondentů (32,26%) že spíše souhlasí, dále 1 respondent (1,61%) na možnost spíše nesouhlasím a na možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Graf č. 20 Mám radost z toho, co se mé dítě ve školní družině naučilo.

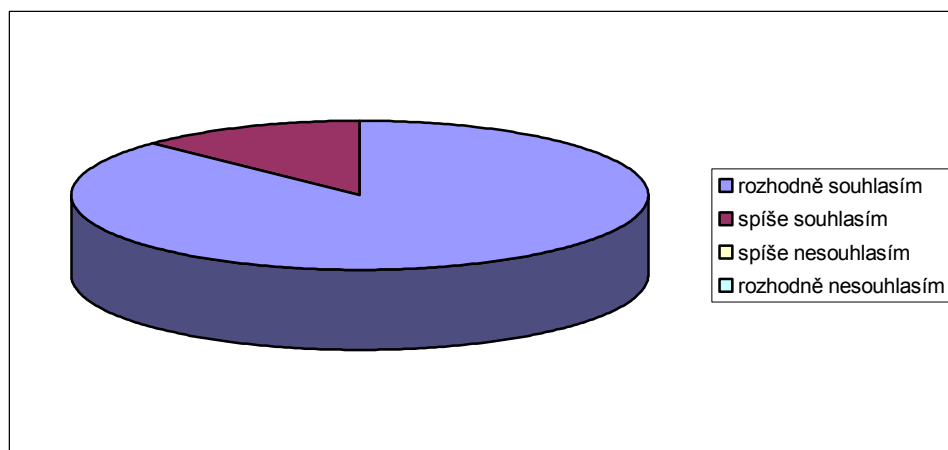
Tabulka č. 22 Jsem rád/a, že moje dítě chodí do této školní družiny.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	54	87%
spíše souhlasím	8	13%
spíše nesouhlasím	0	0%
rozhodně nesouhlasím	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda děti respondentů chodí rády do školní družiny. 54 respondentů (87,10%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 8 respondentů (12,90%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím a žádný respondent neodpověděl na možnost spíše nesouhlasím a rozhodně nesouhlasím.

Graf č. 21 Jsem rád/a, že moje dítě chodí do této školní družiny.

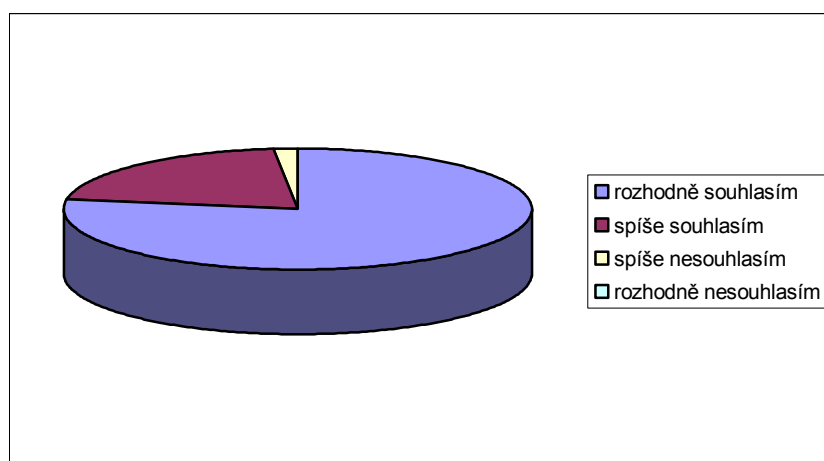
Tabulka č. 23 Tuto školní družinu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	48	77%
spíše souhlasím	13	21%
spíše nesouhlasím	1	2%
rozhodně nesouhlasím	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda jsou respondenti se školní družinou spokojeni a doporučili by ji svým známým pro jejich děti, tedy nové školáky. 48 respondentů (77,42%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 13 respondentů (20,97%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím a 1 respondent (1,61%) odpověděl na možnost spíše nesouhlasím a žádný respondent neodpověděl na možnost rozhodně nesouhlasím.

Graf č. 22 Tuto školní družinu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.

Tabulka č. 24 Díky pestrému využití volného času ve školní družině je mé dítě ve školní družině spokojenější.

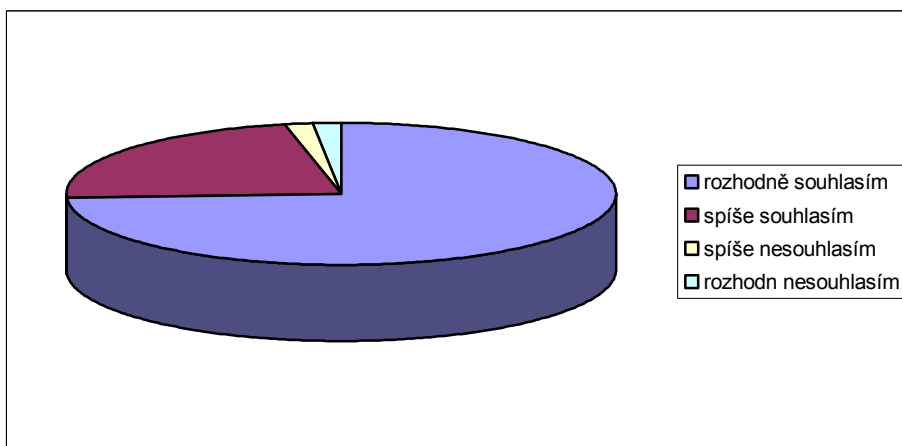
možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	46	74%
spíše souhlasím	14	22%
spíše nesouhlasím	1	2%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na možnost rozhodně souhlasím odpovědělo 46 respondentů (74,19%), 14 respondentů (22,59%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 1 respondent (1,61%) odpověděl

na možnost spíše nesouhlasím a 1 respondent (1,61%) odpověděl na možnost rozhodně nesouhlasím.

Graf č. 23 Díky pestrému využití volného času ve školní družině je mé dítě ve školní družině spokojenější.

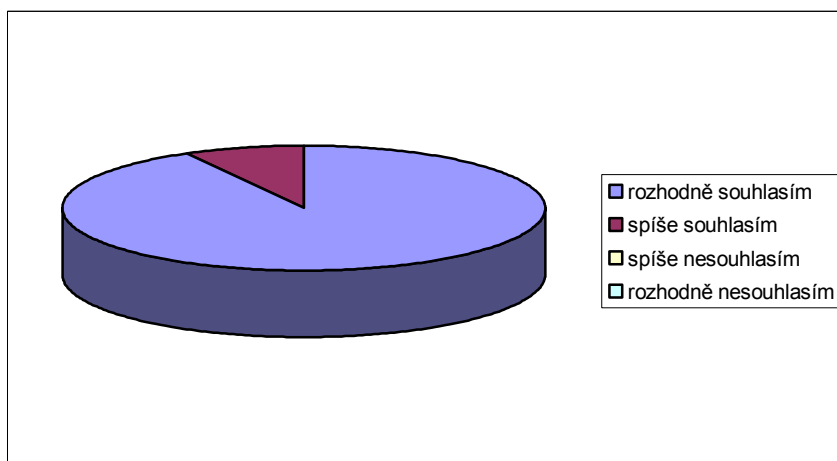
Tabulka č. 25 Ze způsobů jednání s vychovatelkou mám dobrý pocit.

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	57	92%
spíše souhlasím	5	8%
spíše nesouhlasím	0	0%
rozhodně nesouhlasím	0	0%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na možnost rozhodně souhlasím, odpovědělo 57 respondentů (91,94%), 5 respondentů (8,06%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím a žádný respondent neodpověděl na možnost spíše souhlasím a rozhodně nesouhlasím.

Graf č. 24 Ze způsobů jednání s vychovatelkou mám dobrý pocit.

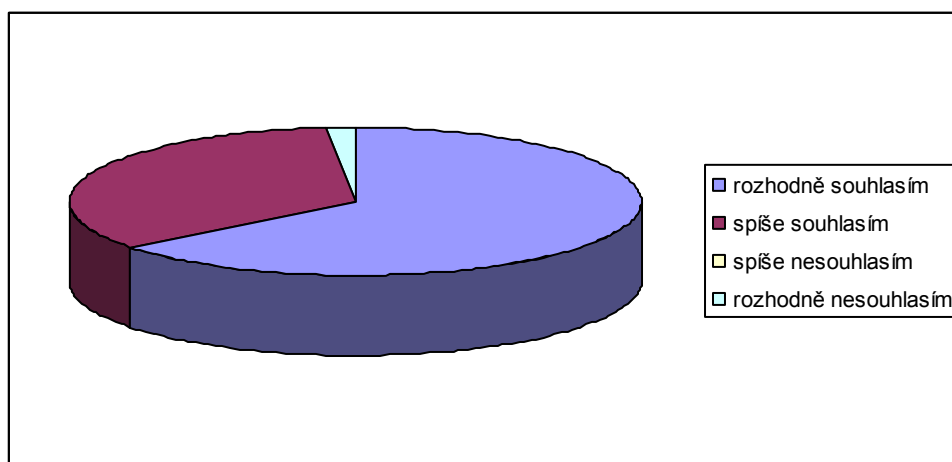
Tabulka č. 26 *Myslím si, že tato školní družina má ve srovnání s ostatními školními družinami dobré jméno.*

možnosti	absolutní četnosti	relativní četnosti
rozhodně souhlasím	40	64%
spíše souhlasím	21	34%
spíše nesouhlasím	0	0%
rozhodně nesouhlasím	1	2%

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na možnost rozhodně souhlasím, odpovědělo 40 respondentů (64,52%), 21 respondentů (33,87%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, žádný respondent neodpověděl na možnost spíše souhlasím a 1 respondent (1,61%) odpověděl na možnost rozhodně nesouhlasím.

Graf č. 25 *Myslím si, že tato školní družina má ve srovnání s ostatními školními družinami dobré jméno.*

3.7 Verifikace hypotéz

Při realizaci výzkumu zjišťující klima ve školní družině, bylo dotazováno 62 rodičů dětí, které pravidelně navštěvují školní družinu

Ve výsledcích výzkumu této diplomové práce, jak jsou spokojeni se školní družinou odpovídali rodiče různě.

Nyní jednotlivě uvádím vztahy:

➤ **Vztah č. 1**

H_1 : Existuje rozdíl mezi hodnocením úrovně schopností vychovatelky u rodičů chlapců a u rodičů děvčat.

H_0 : Neexistuje rozdíl mezi hodnocením úrovně schopností vychovatelky u rodičů chlapců a u rodičů děvčat.

Otázka č. 6 Vychovatelka organizuje akce, které jsou pro děti ve školní družině zajímavé.

Ve svém výzkumu jsem se domnívala, že hodnotí osobnost vychovatelky každý jinak. Rodiče chlapců a rodiče dívek mají na osobnost vychovatelky různý pohled.

Počty odpovědí na danou možnost z Likertovy škály uvádím v níže uvedené tabulce. Pro srovnání četností odpovědí bylo použito testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku. Výsledkem testu je p – hodnota (signifikace) dosahující hodnot od 0 do 1, pro jejíž vypočítanou hodnotu platí:

Test významnosti provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Tabulka č. 27 Schopnosti osobnosti vychovatelky

	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	Σ
chlapci	21 (19,6)	5 (6,5)	1 (0,9)	0	27
dívky	24 (25,4)	10 (8,5)	1 (1,1)	0	35
Σ	45	15	2	0	62

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Dle Chrásky (2007, s. 77– 8) postupuji takto:

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $(P - O)^2/O$.

Vypočítáme hodnotu χ^2 , která je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou.

$$\chi^2 = 0,100 + 0,346 + 0,011 + 0 + 0,077 + 0,265 + 9,091 + 0 = 9,89$$

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = (2 - 1) \cdot (4 - 1)$$

$$f = 3$$

Dle Chrásky (2007, s. 248) kritickou hodnotu zjistíme dle tabulky Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjistíme, že vypočítaná hodnota je vyšší, a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu a přijmout alternativní hypotézu. Nebyla potvrzena statisticky významná souvislost.

To znamená, že existuje rozdíl mezi hodnocením úrovně schopností vychovatelky, co se organizace týče, u rodičů chlapců a u rodičů děvčat.

➤ Vztah č. 2

H_2 Existuje rozdíl mezi hodnocením, jak využívají volný čas chlapci a jak využívají volný čas dívky.

H_0 Neexistuje rozdíl mezi hodnocením, jak využívají volný čas chlapci a jak využívají volný čas dívky.

Otázka č. 17 Díky této školní družině má moje dítě představu, jak využívat volný čas.

Na základě zpracovaných výsledků dotazníkového šetření, jsou dány počty odpovědí respondentů na konkrétní odpovědi, zda děti díky školní družině ví jak využívat svůj volný čas nebo neví. Při stanovení hypotézy jsem očekávala, že budou vyšší počty odpovědí u rodičů dívek, neboť dívky jsou ve školní družině aktivnější a mají větší zájem spolupracovat na činnostech ve školní družině.

Odpovědi respondentů byly sloučeny do kategorií kladných a záporných odpovědí a bylo opět použito testu nezávislosti chí-kvadrátu pro čtyřpolní tabulku.

Tabulka č. 28 Využívání volného času dětí.

	rozhodně souhlasím	spíše sou- hlasím	spíše ne- souhlasím	rozhodně nesouhlasím	Σ
chlapci	15 (13,5)	7 (10,5)	5 (3)	0	27
dívky	16 (17,5)	17 (13,5)	2 (4)	0	35
Σ	31	24	7	0	62

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Výsledkem testu je p – hodnota (signifikace) dosahující hodnot od 0 do 1, pro jejíž vypočítanou hodnotu platí:

Test významnosti provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $(P - O)^2/O$.

Vypočítáme hodnotu χ^2 , která je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou.

$$\chi^2 = 0,167 + 1,167 + 1,333 + 0 + 0,129 + 0,907 + 1 + 0 = 4,703$$

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = 3$$

Kritickou hodnotu.. $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjistíme, že vypočítaná hodnota je nižší, a proto je možné přijmout nulovou hypotézu a odmítnout alternativní hypotézu.

➤ **Vztah č. 3**

H_3 Rodiče, kteří mají kladné hodnocení ke školní družině ji častěji doporučují než rodiče, kteří mají záporné hodnocení ke školní družině.

H_0 Rodiče, kteří mají kladné hodnocení ke školní družině ji častěji doporučují než rodiče, kteří mají záporné hodnocení ke školní družině.

Otázka č. 22 Tuto školní družinu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.

Na základě zvolených odpovědí respondentů bylo zjištěno, že respondenti se ubírali do kladných odpovědí.

Pro srovnání četností bylo opět použito testu nezávislosti chí-kvadrát pro čtyřpolní tabulku.

Tabulka č. 29 Doporučení školní družiny ostatním rodičům.

	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím	Σ
chlapci	20 (20,5)	7 (6,5)	0	0	27
dívky	27 (26,5)	7 (7,9)	1 (0,6)	0	35
Σ	47	14	1	0	62

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Výsledkem testu je p – hodnota (signifikace) dosahující hodnot od 0 do 1, pro jejíž vypočítanou hodnotu platí:

Test významnosti provedeme na hladině významnosti $\alpha = 0,05$.

Pro každé pole kontingenční tabulky vypočítáme hodnotu $(P - O)^2/O$.

Vypočítáme hodnotu χ^2 , která je ukazatelem velikosti rozdílu mezi skutečností a vyslovenou nulovou hypotézou.

$$\chi^2 = 0,012 + 0,038 + 0 + 0 + 9,434 + 0,103 + 0,267 + 0 = 9,854$$

$$f = (r - 1) \cdot (s - 1)$$

$$f = 3$$

Kritickou hodnotu.. $\chi^2_{0,05}(3) = 7,815$

Srovnáme-li vypočítanou hodnotu testového kritéria s hodnotou kritickou, zjistíme, že vypočítaná hodnota je vyšší, a proto je možné odmítnout nulovou hypotézu a přijmout alternativní hypotézu.

3.8 Shrnutí výsledků výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo 62 respondentů, z čehož převážnou část tvořily ženy v počtu 55 (88%) a v daleko menším počtu muži v celkovém počtu 7 (11%).

Na základě vyhodnocení dotazníkového šetření jsem došla k následujícím závěrům:

Na otázku, jak rodiče vnímají organizování a plánování akcí ve školní družině, na vnímané schopnosti vychovatelky odpověděli v nejvyšším počtu u odpovědi rozhodně souhlasím v počtu 44 respondentů (71%). Na další možnost Likertovy škály spíše souhlasím odpovědělo 16 respondentů (26%). Na možnost spíše nesouhlasím odpověděl 1 respondent (2%). A na možnost rozhodně nesouhlasím odpověď 1 respondent (2%).

Další otázkou jsem se snažila zjistit, jak rodiče vnímají využívání volného času svých dětí a zda je přikládán školní družině kladný význam vzhledem k využití volného času. 31 respondentů (50%) odpovědělo na možnost rozhodně souhlasím, 25 respondentů (40,32%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím, 5 respondentů (8,06%) odpověděli na možnost spíše nesouhlasím a na poslední možnost rozhodně nesouhlasím, odpověděl 1 respondent (1,61%).

Otázkou doporučení školní družiny ostatním rodičům, jsem se snažila zjistit, zda jsou respondenti se školní družinou spokojeni a doporučili by ji novým školákům. 48 respondentů (77,42%) odpověděli na možnost rozhodně souhlasím, 13 respondentů (20,97%) odpovědělo na možnost spíše souhlasím a 1 respondent (1,61%) odpověděl na možnost spíše nesouhlasím a žádný respondent neodpověděl na možnost rozhodně nesouhlasím.

Ve výzkumu jsem se dále zajímala, zda existují statisticky významné rozdíly mezi hodnocením názorů u jednotlivých skupin respondentů rozdělených u dvou hypotéz na rodiče chlapců a rodiče dívek. U poslední třetí hypotézy byli respondenti rozděleni na rodiče, kteří kladně hodnotí školní družinu a na rodiče, kteří by školní družinu nedoporučili ostatním známým pro své děti.

V následující tabulce č. 30 Verifikace hypotéz shrnuji jednotlivé hypotézy a ověření výsledku.

Tabulka č. 30 Verifikace hypotéz

Hypotéza		Ověření výsledku
H1	Existuje rozdíl mezi hodnocením úrovně schopností vychovatelky u rodičů chlapců a u rodičů děvčat.	potvrzena
H2	Existuje rozdíl mezi hodnocením jak využívají volný čas chlapci a jak využívají volný čas dívky.	nepotvrzena
H3	Rodiče, kteří mají kladné hodnocení ke školní družině ji častěji doporučují než rodiče, kteří mají záporné hodnocení ke školní družině.	potvrzena

Zdroj: Vlastní výzkum, únor – březen 2013

Na začátku výzkumu jsem si stanovila tři hypotézy. Dvě hypotézy byly potvrzeny a jedna hypotéza nepotvrzena.

U první potvrzené hypotézy H1 se jednalo o tvrzení, kdy existuje rozdíl mezi hodnocením úrovně schopností vychovatelky u rodičů chlapců a u rodičů děvčat. U této skupiny byly shledány statisticky významné rozdíly.

U druhé potvrzené hypotézy H3 se jednalo o tvrzení, kdy rodiče, kteří mají kladné hodnocení ke školní družině ji častěji doporučují než rodiče, kteří mají záporné hodnocení ke školní družině. I u této skupiny byly shledány statisticky významné rozdíly.

U hypotézy H2 se jednalo o tvrzení, kdy existuje rozdíl mezi hodnocením jak využívají volný čas chlapci a jak využívají volný čas dívky. Tato hypotéza nebyla potvrzena. U této skupiny nebyly shledány statisticky významné rozdíly.

Na základě těchto zjištění by bylo vhodné v případě dalšího šetření zabývat se také konkrétními otázkami a dotazování přímo samotných dětí, jak klima ve školní družině pocítují a jak jej vnímají.

3.9 Doporučení pro praxi

Výsledky praktické části přinesly informace o tom, jaké je klima ve školní družině, jak toto klima vnímají rodiče prostřednictvím svých dětí. Klima školní družiny je dlouhodobý úkaz a jeho součástí jsou například klima učitelského sboru, jednotlivá klimata tříd a vyučování, organizační, komunikační a sociální klima. Otázky o spokojenosti dětí ve školní družině jsou poměrně časté jak ze strany rodičů a dětí, tak i ze strany učitelů a vychovatelů.

Doporučila bych sledovat a zaznamenávat všechny prožívané pocity dětí, jestli jsou spokojené nebo nešťastné a z jakého důvodu. Pokud se nějaký problém vyskytne, doporučila bych jej řešit ihned, neodkládat ho a pokud by dítě bylo ve školní družině z nějakého důvodu nespokojené, zajímat se o to.

Vychovatelka si musí uvědomit závažnost některých nedostatků, které souvisejí s případnou nespokojeností některých žáků ve školní družině. Navrhla bych založení deníku školní družiny, kde by děti mohly zaznamenávat své radosti i trápení, pokud by o případném problému nechtěly mluvit.

Myslím, že by bylo velmi přínosné, navázat hlubší spolupráci rodičů s vychovatelkou a zajímat se o spokojenost svého dítěte ve školní družině. Při dotazníkovém šetření jsem zjistila, že některý rodič odpoví na všechny otázky nevím, což vnímám jako nezájem ze strany rodiče o své dítě, ne jako nepochopení otázek v dotazníku.

Pro nový školní rok 2013/2014 bych v rámci činnosti školní družiny jako vychovatelka naplánovala více aktivit, na kterých se podílejí i rodiče v rámci zlepšení vzájemných vztahů mezi rodiči a dětmi a mezi rodiči a vychovatelkou. Domnívám se, že by bylo vhodné, zopakovat výzkum na klima ve školní družině po nějaké době, koncem školního roku 2013/2014 a udělali se závěry pro srovnání klimatu v novém školním roce. Velkou pomůckou by mohl být výstup z výzkumu pro vychovatelky školní družiny a případné nedostatky by mohly být myšlenkou pro zlepšení klimatu ve školní družině.

ZÁVĚR

Tématem diplomové práce bylo klima ve školní družině. Školní klima a klima ve školní družině má mimo jiné vliv na sociální chování žáků, ale také na jejich motivaci k výkonu, na průběh učení i na učební výsledky. Dobré školní klima však prospívá nejen žákům, ale působí rovněž na psychické rozpoložení učitelů a vedení školy, na jejich pracovní spokojenost. Nakonec můžeme i říci, že ovlivňuje existenci školy, její schopnost přežít a připravenost k inovacím.

Teoretická část nám přinesla informace o tom, co je to školní družina, její funkce a cíle výchovy ve školní družině. Dále se práce zabývá charakteristikou pojmů klima, atmosféra a prostředí, vztahy ve třídě školní družiny, spolutvárci třídního klimatu ve školní družině a také se zaměřuje na volný čas žáků ve školní družině.

Cílem praktické části bylo zjistit, jaké je klima ve školní družině z pohledu rodičů. Měření klimatu ve školní družině se dá provádět i jinými testy a způsoby měření přímo u dětí, ale mě zajímalo klima ve školní družině právě vnímané ze strany rodičů. Zajímalo mě, jestli si se svým dítětem povídají o školní družině, jestli je zajímavá, jak se tam jejich dítě cítí, jestli je tam spokojené, má tam kamaráda apod.

Myslím si, že tato diplomová práce je přínosná jak pro rodiče, učitele tak i pro děti, neboť všichni se podílí na utváření školního klimatu a také klimatu ve školní družině. Významná může být pro rodiče, kteří si ne všichni uvědomují, jakou úlohu plní školní družina. Že to není jen hlídárna větších dětí, které nemohou být ještě doma sami, v době kdy jsou rodiče v zaměstnání a děti si ze školní družiny vyzvednou později. Věřím, že doporučení a můj komentář k jednotlivým výsledkům, přinesou zpětnou vazbu vychovatelkám ze školních družin i rodičům dětí.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografická literatura:

- [1] BALKOVÁ, Krista, 2006. *Náměty pro školní družinu*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-064-X.
- [2] ČÁP, Jan, Mareš, Jiří, 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X.
- [3] ČAPEK, Robert, 2010. *Třídní klima a školní klima*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2742-4.
- [4] GRECMANOVÁ, Helena, et al., 2003. *Obecná pedagogika II*. Olomouc: HANEX. ISBN 80-85783-24-X.
- [5] GRECMANOVÁ, Helena, et al., 2010. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: HANEX. ISBN 80-85783-20-7.
- [6] HÁJEK, Bedřich, et al., 2007. *Školní družina*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-268-3.
- [7] HÁJEK, Bedřich, et al., 2007. *Jak vytvořit vzdělávací program pro školní družiny*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-233-1.
- [8] CHRÁSKA, Miroslav, 2007. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] HOLEYŠOVSKÁ, Anna, 2009. *Zájmová činnost ve školní družině*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-586-8.
- [10] JŮVA, Vladimír, senior a junior, 2007. *Stručné dějiny pedagogiky*. Brno: Paido. ISBN 978-80-7315-151-5.
- [11] KAŠPÁRKOVÁ, Svatava, 2009. *Pedagogická diagnostika třída a žáka*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně Academia centrum. ISBN 978-80-7318-790-3.
- [12] MAREŠ, Jan et al., 2012. *Klima školy. Soubor dotazníků pro učitele, žáky a rodiče*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání. ISBN 978-80-87652-89-3.

- [13] PÁVKOVÁ, Jiřina et al., 2002. *Pedagogika volného času*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-711-6.
- [14] PETLÁK, Erich, 2006. *Klíma školy a klíma triedy*. Bratislava: IRIS. ISBN 80- 89018-97-1.
- [15] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 1998. *Pedagogický slovník*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 80-7178-252-1.
- [16] PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, 2003. *Pedagogický slovník*. Vyd. 4. Praha: Portál. ISBN 80-7178-772-8.
- [17] SEDLÁČKOVÁ, Daniela, 2009. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-2685-4.
- [18] VÁGNEROVÁ, Marie, 1996. *Vývojová psychologie*. Praha: KAROLINUM. ISBN 80-7184-317-2.
- [19] WALTEROVÁ, Eliška, et al., 2004. *Úloha školy v rozvoji vzdělanosti*. Brno: Paido. ISBN 80-7315-083-2.

Zákony:

- [20] *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a v souladu s vyhláškou č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání ve znění pozdějších předpisů.*

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

apod.   a podobně

tzv.   tak zvané

SEZNAM GRAFŮ

- Graf č. 1 Pohlaví dětí respondentů
- Graf č. 2 Jste pohlaví:
- Graf č. 3 Nejvyšší dosažené vzdělání
- Graf č. 4 Dítě ze školní družiny vyzvedává
- Graf č. 5 Se svým dítětem si o školní družině povídám:
- Graf č. 6 Vychovatelka organizuje akce, které jsou pro děti ve školní družině zajímavé.
- Graf č. 7 Vychovatelka má pochopení pro problémy mého dítěte.
- Graf č. 8 Domnívám se, že vychovatelka nerozvíjí při činnostech nadání mého dítěte.
- Graf č. 9 Myslím si, že vychovatelka neupřednostňuje některé děti před jinými.
- Graf č. 10 Vychovatelka mě dostatečně informuje o chování mého dítěte.
- Graf č. 11 Mé dítě má strach z některých dětí ve školní družině.
- Graf č. 12 Mé dítě se bojí vychovatelky.
- Graf č. 13 Mé dítě má strach z času stráveného ve školní družině.
- Graf č. 14 Ve školní družině může mé dítě říci svůj názor.
- Graf č. 15 Stále častěji se dozvídám, že děti si navzájem ubližují.
- Graf č. 16 Myslím si, že moje dítě rádo chodí do této školní družiny.
- Graf č. 17 Díky této školní družině má moje dítě představu, jak využívat volný čas.
- Graf č. 18 Zdá se mi, že školní družina mé dítě příliš nezajímá.
- Graf č. 19 Ve školní družině má moje dítě možnost ukázat, co umí.
- Graf č. 20 Mám radost z toho, co se mé dítě ve školní družině naučilo.
- Graf č. 21 Jsem rád/a, že moje dítě chodí do této školní družiny.

- Graf č. 22 Tuto školní družinu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.
- Graf č. 23 Díky pestrému využití volného času ve školní družině je mé dítě ve školní družině spokojenější.
- Graf č. 24 Ze způsobů jednání s vychovatelkou mám dobrý pocit.
- Graf č. 25 Myslím si, že tato školní družina má ve srovnání s ostatními školními družinami dobré jméno.

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1	Které oddělení školní družiny dítě navštěvuje?
Tabulka č. 2	Pohlaví dětí respondentů
Tabulka č. 3	Jste pohlaví:
Tabulka č. 4	Nejvyšší dosažené vzdělání:
Tabulka č. 5	Dítě ze školní družiny vyzvedává:
Tabulka č. 6	Se svým dítětem si o školní družině povídám:
Tabulka č. 7	Vychovatelka organizuje akce, které jsou pro děti ve školní družině zajímavé.
Tabulka č. 8	Vychovatelka má pochopení pro problémy mého dítěte.
Tabulka č. 9	Domnívám se, že vychovatelka nerozvíjí při činnostech nadání mého dítěte.
Tabulka č. 10	Myslím si, že vychovatelka neupřednostňuje některé děti před jinými.
Tabulka č. 11	Vychovatelka mě dostatečně informuje o chování mého dítěte.
Tabulka č. 12	Mé dítě má strach z některých dětí ve školní družině.
Tabulka č. 13	Mé dítě se bojí vychovatelky.
Tabulka č. 14	Mé dítě má strach z času stráveného ve školní družině.
Tabulka č. 15	Ve školní družině může mé dítě říci svůj názor.
Tabulka č. 16	Stále častěji se dozvídám, že děti si navzájem ubližují.
Tabulka č. 17	Myslím si, že moje dítě rádo chodí do této školní družiny.
Tabulka č. 18	Díky této školní družině má moje dítě představu, jak využívat volný čas.
Tabulka č. 19	Zdá se mi, že školní družina mé dítě příliš nezajímá.
Tabulka č. 20	Ve školní družině má moje dítě možnost ukázat, co umí.
Tabulka č. 21	Mám radost z toho, co se mé dítě ve školní družině naučilo.

Tabulka č. 22	Jsem rád/a, že moje dítě chodí do této školní družiny.
Tabulka č. 23	Tuto školní družinu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.
Tabulka č. 24	Díky pestrému využití volného času ve školní družině je mé dítě ve školní družině spokojenější.
Tabulka č. 25	Ze způsobů jednání s vychovatelkou mám dobrý pocit.
Tabulka č. 26	Myslím si, že tato školní družina má ve srovnání s ostatními školními družinami dobré jméno.
Tabulka č. 27	Schopnosti osobnosti vychovatelky
Tabulka č. 28	Využívání volného času dětí.
Tabulka č. 29	Doporučení školní družiny ostatním rodičům.
Tabulka č. 30	Verifikace hypotéz

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P I   DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta humanitních studií

Vážení rodiče!

Jsem studentkou 2. ročníku navazujícího magisterského oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií. Dovoluji si Vám poslat dotazník s prosbou o jeho vyplnění. Tento dotazník potřebuji ke své závěrečné diplomové práci s tématem **Klima ve školní družině**. Dotazník je určen Vám, rodičům dětí, které navštěvují školní družinu. Vyplňování celého dotazníku trvá přibližně 15 minut, odpovědi jsou zcela anonymní. Vybranou možnost jako Vaši odpověď, zaznačte prosím křížkem u dané možnosti.

Za Vaše odpovědi mockrát děkuji.

S pozdravem

Bc. Irena Vaňharová

Dotazník na zjištění klimatu ve školní družině

1. Vaše dítě je:

- Chlapec
- Dívka

2. Jste pohlaví:

- Muž
- Žena

3. Nejvyšší dosažené vzdělání:

- Základní vzdělání
- Vyučený
- Vyučený s maturitou
- Středoškolské
- Vysokoškolské

4. Dítě ze školní družiny vyzvedává:

- matka
- otec
- jiný rodinný příslušník (prarodiče, teta)
- známý nebo paní k dětem
- chodí samo

5. Se svým dítětem si o školní družině povídám:

- nepravidelně
- pravidelně
- vůbec

Které oddělení školní družiny dítě navštěvuje?

.....

Otázka	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	spíše nesouhlasím	rozhodně nesouhlasím
6. Vychovatelka organizuje akce, které jsou pro děti ve školní družině zajímavé.				
7. Vychovatelka má pochopení pro problémy mého dítěte.				
8. Domnívám se, že vychovatelka nerozvíjí při činnostech nadání mého dítěte.				
9. Myslím si, že vychovatelka nepřednostňuje některé děti před jinými.				
10. Vychovatelka mě dostatečně informuje o chování mého dítěte.				
11. Mé dítě má strach z některých dětí ve školní družině.				
12. Mé dítě se bojí vychovatelky.				
13. Mé dítě má strach z času stráveného ve školní družině.				
14. Ve školní družině může mé dítě říci svůj názor.				
15. Stále častěji se dozvídám, že děti si navzájem ubližují.				
16. Myslím si, že moje dítě rádo chodí do této školní družiny.				
17. Díky této školní družině má moje dítě představu, jak využívat volný čas.				
18. Zdá se mi, že školní družina mé dítě příliš nezajímá.				
19. Ve školní družině má moje dítě možnost ukázat, co umí.				

20. Mám radost z toho, co se mé dítě ve školní družině naučilo.				
21. Jsem rád/a, že moje dítě chodí do této školní družiny.				
22. Tuto školní družinu mohu doporučit svým známým pro jejich děti.				
23. Díky pestrému využití volného času ve školní družině je mé dítě ve školní družině spokojenější.				
24. Ze způsobů jednání s vychovatelkou mám dobrý pocit.				
25. Myslím si, že tato školní družina má ve srovnání s ostatními školními družinami dobré jméno.				